SÁG
.Nemzeti Muzeum,
t.14-16 Bpest

— MULTHETI REJTVÉNYÜNK MEGFEJTÉSE a következő: *Czelofchod* 5 leányának a neve kétszer fordul elő a Szentirásban, először *Pinchosz* fejezetében, majd *Mászé* szidrójában. Az 5 név *sorrendje* azonban nem egyforma. Pinchoszban *Szirczóh* áll utolsónak, mig Mászéban más az elrendezés. Már most, a rejtvény azt mondja: ha „Szirczóh áll utolsónak, (tehát, amint Pinchosz-ban fordul elő) a nevemet az első négynek a kezdőbetüi (*M*áchló, *N*ajó, *Ch*ogló, *M*ilkó) *adják*". Vagyis, a most beköszöntött hónap előneve: מנחם

Megfejtették: Weinberger Mór (Fehérgyarmat), Baumhaft Izráel (Ujfehértó), Berkovits Zechárjó, Sternberg Klára (Genf), Friedmann Lajos és Dezső (Encs). Blonder József (Szarvas).

x EMÉSZTÉSI GYENGESÉG, vérszegénység, lesoványodás, sápadtság, mirigybetegségek, bőrkiütések, kelések, furunkulusok eseteiben a természetes *„Ferenc József"* keserüviz szabályozza a belek annyira fontos működését. Az orvosi tudomány számos vezérférfia meggyőződött arról, hogy a valódi *Ferenc József* viz hatása mindig kitünően beválik.

Családi hirek

(Négy sorig 4 pengő, azonfelül soronkint 1 P)

Kellner Lipótnak Komárno, *Herskovits Mancikával* Kezmarok, való eljegyzéséhez szivélyes *mazeltovot* kiván a

Tiferesz Bachurim, Komárno.

Gestetner Imre (Amrom) Győrből lakhelyét *Ujpestre,* Király utca 47. helyezte át. Arany, ezüst és brilliánsáruk legjutányosabban beszerezhetők és értékesithetők. Kivánatra választékot küld. Tel: 94—5—60.

אנו מביעים בזה מעומק לבנו ברכת מז"ט
לרגלי ארושיו לידיד נפשנו גבאי דישיבתנו בחור
כארזים כש"ת מו"ה אלי' עללענבאגען מק"ק זענטא.
תלמידי ישיבה הרמה דק"ק סערדאהעלי.

Lakodalmi díszebéd már P 2.50-től *Niszel* étteremben, Rombach utca 16.

Szerkesztői üzenetek

DUN. STREDA: „Kiczür Sülchon Örüch" csupán a peszáchi szabályokra jelent meg magyar forditással (Klein Jenő hittanár, Budapest, Szilágyi ucca 1.) — P. M. A hitközségi adózás megkönnyitését vitató témát egyelőre lezártuk. — SAJTÓHIBA: Mult számunk 10. oldalán a „Kormánybiztosok" c. bekezdés 8-ik sorában „inszinuációjára" szó helyett *„intrigálására"* olvasandó. — ÉRDEKLŐDŐ: A helyes kiejtés nem „hasgóchó protijajsz", hanem „hasgóchó prótisz". — NYITRA: 1. Mi a héber szavakat fonétikusan irjuk át, azaz ugy, amint azokat Magyarország legtöbb askenáz hitközségében kiejtik. Nem irunk tehát a *chajlom* helyett „o"-t, mert ez szefárd kiejtés; nem irjuk *„au"*-nak, mert ez neolog kiejtés, németországi importáru, hanem ugy irjuk, amint kiejtjük: „aj". De nem irunk „u"-t, mert, ami Litvániában „u", az nálunk „u . . . lag közöljük. — MEGYER: *Hákajl keminhog hámedino . . .* — GRAF ZEPPELIN: Sorra kerül. — S. M.: Nem ajánlatos, mivel a spanyol miniszterelnök kijelentése szerint *Spanyolország nem bir el zsidó bevándorlást.*

Uj talány

Beküldte: Klein Emánuel (Nyiregyháza)

מימין ומשמאל תמצאו אותם
שוים במספרם ולא בתמונותם
איש צדיק ישכן בינותם
ואז שמי ימלא באותותם
ובארבע אלו האותיות
נכללים ארבעה שמות
ואם תוסיפו אחד ושתים
שם חדש תראו לעינים

Pályázatok

A TOKAJI TALMUDTÓRA iskolában a következő szemeszterre *melamed*-állás betöltendő. *Tnach* és *gemóre tajszefesz ü-poszkim* alapos tanitása, valamint a magyar és német nyelv szóban és irásban való ismerete megkivántatik. Irásbeli pályázatok, melyekben életkor, családi állapot, eddigi működés és fizetési igény feltüntetendő, legkésőbb Rajs-chajdes Elülig *Frenkel Dezső, Tokaj,* cimre nyujtandó be. Próbaelőadásra csak a meghivott bocsáttatik.

A tokaji Talmudtóra vezetősége

Apró hirdetések

Pályázatok és apróhirdetések díjszabása: Minden szó egyszeri beiktatása 16, vastagon szedett betükből 32 fillér. Állástkeresőknél 10, ill. 20 fillér. ***Az összeg előre küldendő be;*** **lehet 10 filléres levélbélyegekben is. Jeligés levelek továbbitásához 20 filléres bélyeg mellékelendő.**

HUSZONNÉGY év óta közvetít házasságokat Nagy Jenő, Rákóci ut 57/b. Telefon. Cégnélküli levelezés.

MEISELS házasságokat legdiszkrétebben közvetít. Táliszszövőde, könyvkereskedés, Rombach utca 8. (A Rombach templommal szemben.)

KÉT SZEMÉLYES háztartásomba, keresek azonnali belépésre szigoruan orth. leányt, aki mosáson kivül mindent vállal. Havi fizetés 20 pengő. Jó bánásmód. Guttmann Ferenc, Füzesgyarmat.

GYAKORLOTT okl. tanító menne vidékre polgári vagy középiskolai magántanulók előkészitésére. Fizetés megegyezés szerint. Esetleges megkeresések *„Kitünő német és héber"* jeligére kéretnek.

KÖZÉPKORU jobb nő elhelyezkedne, jó bizonyitványokkal, füszerszakmabeli perfektséggel, háztartásban, gyermekek mellé. Wesselényi utca 10. fszt. 3. Sapkaüzem.

VIDÉKI 26 éves nagykereskedő nősülne 10.000-el. Ügynökök kizárva. *„Orth. 10.000"* jelige.

...R SÁMUEL Kaba. Házasságközvetítő. *Biztos eredmény!* Válaszbélyeg

KIZÁRÓLAGOSAN németül tudó idősebb hölgyet keresünk egyetlen leánygyermekünkhöz. Ajánlatokat fizetési igényekkel *Brieger Andor, Apc,* cimre kérek.

VAS- és füszerkereskedésembe, jó házból való, 4 középiskolát végett, szombattartó tanoncot keresek. *Lessinger N. Arnold, Rum.* (Vas m.)

VALLÁSOS 27 éves fiatalember benősülne vallásos családba. Ajánlatok „parnoszó" jeligére a kiadóba kéretnek. (Válaszbélyeggel.)

SZERÉNYIGÉNYÜ szorgalmas szombattartó rőfösségéd állást keres, kirakatrendezést is vállal. „Megbizható" jeligére.

GYERMEKEIM mellé keresek intelligens nevelőnőt. Tanitónők, vagy németek előnyben. Ajánlatok „Csakis orthodox" jeligére a kiadóba.

ÁLLÁST VÁLTOZTATNÉK; nagyon szerény igénnyel. Rőfös, divat és fűszerszakmában 8 éve dolgozom. Cim válaszbélyeggel a kiadóban.

HETI 40—50 P *biztos kereset.* Keresek oly megbizható, agilis, kerékpározni tudó fiatalembert, aki ostorszijgyáram részére utazna. *Singer Lázár, Szilsárkány.*

KÜLÖNBEJÁRATU szép, tiszta, bútorozott szoba, fürdőszobahasználattal a centrumban orth. uricsaládnál kiadó. Cim a kiadóban.

SZERÉNY, törekvő, izr. 22 éves fiatalember, bármilyen elfoglaltságot vállal lakás és ellátásért. Cim: Rombach ucca 3. III. em. 50.

36 ÉVE fennálló, jogfolytonossággal biró korcsma, (ahol kóser italok kiméretnek), betegség miatt eladó. Cim megtudható: Haas Jakab, Budapest, Baross tér 6.

ÜRESEDÉSBEN levő, jól jövedelmező falusi orthodox *sajchet*-állást oly 30 éven felüli fiatalemberrel vagy gyermektelen özvegyemberrel kivánom betölteni, ki unokanővéremet hozománnyal feleségül veszi. Kitanult metsző előnyben. *„Jó parnószó és hozomány"* jelige. (Válaszb.)

BENŐSÜLÉSRE keresek 25 év körüli vallásos bóchert. Kimerítő ajánlatokat „jó üzlet" jeligére kérek.

JÓL bevezetett cipészüzlet betegség miatt eladó. Grosz, Kisdiófa utca 3.

KERESEK csinos, szorgalmas, szépnek mondott leányom részére komoly, szigoruan vallásos 28—32 éves fiatalembert, **kereskedőt, kinek minimálisan havi 400 pengőt jövedelmező önálló üzletet adok,** teljes, üzemképes felszereléssel. Pontos **válaszokat „Az ipart elsajátitom" jeligére válaszbélyeggel a kiadó továbbit.**

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos:
GROSZBERG JENŐ

SPRINGER NYOMDAI MŰINTÉZET, Budapest, VII., Bethlen u. 33. Tel.. 40-6-79

Budapest, 1932. augusztus 19. 5692. Ov 17. 40 fillér VIII. évfolyam 30. sz.

אללגעמיינע יידישע צייטונג ב"ה

ZSIDÓ UJSÁG

AZ ORTHODOX ZSIDÓSÁG FÜGGETLEN HETILAPJA

Alapitotta: **Groszberg Lipót** זצ"ל

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, VII., KERTÉSZ UCCA 48. Telefon: J. 42-5-90. Csekkszám: 50.791. **EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ** (Külföldre 25 P)

Szerkeszti: **Groszberg Jenő**

Beszélgetés Genfben Palesztina volt főkormányzójával

(Saját tudósitónktól.) Genf, Ov havában. Nagy vendége van Genf városának *Sir Herbert Samuel,* volt palesztinai kormányzó személyében. Valóságos sajtóhadjárat támadta meg, de talán én vittem el a pálmát. Másfél óra hosszat társalogtam vele mindenféle problémáról, leginkább héberül.

— Ön cionista — kérdé.

—Nem, — felelém — én zsidó vagyok.

Meglepődött válaszomon, amelyre magyarázatot kért, s miután részletesen kifejtettem véleményemet a „nemzeti" zsidóságról, amelynek egyes megnyilvánulásait vallási szempontból kifogásoltam, fölényes gunnyal ezeket mondotta:

— Uram! Ön vallásossága mellett nagy „ápikajresz", ha nem hisz a cionizmusban . . .

Azon kérdésemre, hogy mi lesz velünk zsidókkal és mi lesz az egész világgal a következőt mondotta mosolyogva:

— Amig oly rossz zsidók fognak létezni, mint ön, addig nem javulhat a zsidók helyzete . . .

Majd hirtelen átváltozó komolysággal folytatja:

— A zsidóság és a világ sorsa egymástól függ. Ha a világ sorsa jobbra fordul, ugy a zsidóság helyzete is javulni fog, de nemcsak anyagilag, hanem erkölcsileg is: a gazdasági terhektől sulyosan megrongált idegzet képtelen annyira ápolni vallását, mint azt kellene. Amidőn oly válságos időket élünk, hogy hatalmas államok napróI-napra tönkre mennek, csodálkozom a zsidóság szivós magatartásában . . . Sorsunk a világ sorsától függ, de semmiesetre sem Genftől, vagy Lausanne-tól. Az érem másik oldala pedig: a világ sorsa a zsidóságtól függ, mert amig az egyes országokban az antiszemitizmust oly nagy előszeretettel istápolják és az oly szükséges belbékét megbontják, lehetetlen a megujhodás. A társadalmi rend erőszakos és természetellenes megváltoztatására irányuló kisérletek nem fognak sem több pénzt, sem több hitelt szerezni. A helyzet egyedüli javulása a békés és természetes evolució, a tisztességesen megalapozott fejlődés, a harmonikus és humanisztikus haladás. Csak a béke mentheti meg a világot. A belső béke megzavarása, gátja a kenyér után futkosó emberek szabad mozgásának, akadályozója a gazdasági élet sima menetének, maghintője az általános elégedetlenségnek . . .

Egészen belemelegedett a Sir, s egy pohár sörrel hűti le magát, amiután még hozzáteszi.

— Egy reményünk van már csak: hogy már *tovább nem sülyedhetünk.* Az államférfiak valamint a társadalmi és gazdasági élet vezérei, komolyabban és lelkiismeretesebben kell, hogy átérezzék felelősségüket.

Majd a Szentföldről beszél egyetmást. Nagy megelégedéssel tesz említést Palesztina rohamos fejlődéséről s főleg a zsidók szorgalmas és hasznos munkásságáról.

Utolsó kérdésem: Ön, a cionistabarát, kit tart a legnagyobb cionistának? Amire nem csekély ámulatomra azt feleli:

— *Hitler Adolfot . . .* mert ő az egyedüli, aki „tiszta szivből" kivánja, hogy az összes zsidók Palesztinába menjenek.

Ő maga is jót kacag s gunyosan hozzáteszi:

— Mindannak dacára nem kivánok sokat az ilyen Palesztinabarátokból.

„Salom" — köszöntéssel eltávozom attól a férfiutól, akihez mint jó zsidó mentem be és szerinte mint ápikajresz jöttem ki.

Berkovits Zoltán

A „Chofécz Chájim" két példázata az emberi élet tartalmáról

Az erkölcstani művéről: „Chofécz Chajim"-ról hires közel 90 éves radini gaon legutóbbi előadásában a következő két példázattal tanitotta hallgatóit s hiveit:

I.

Egy falusi ember a pályaudvaron áll s körülnéz. Bámulva nézi a vonatokat. Az állomásfőnök adja az induláshoz való jelet. A falusi ember azt hiszi: de hatalmas ur lehet ez, az ő intésére figyelnek a vonatvezetők. Fogalma sincs arról, hogy egy pontosan kidolgozott menetrend van, amely szerint az állomásfőnök intézkedik és hogy van egy illetékes magas minisztériumi hivatal, amely ezt a menetrendet megállapitja. — Igy van ez a világgal. Természeti erők szabályozzák a mozgást s fejlődést, ők okai minden okozatnak. Olyanok ők, mint az intézkedő állomásfőnökök. A felületesek és a hitetlenek őket tartják a világ urainak s tulajdonosainak. S nem gondolnak arra: van egy gondosan előkészitett bölcseségterv, amely szerint ők működnek, *nem gondolnak a mennybéli minisztériumra,* amely megállapitja a világ folyását.

II.

A palotában állnak a király szolgái. Bársonyba és selyembe vannak öltözve, ellenben utazó ruhában hagyja el némely szolga a királyi palotát. Utazó ruhájuk egészen jelentéktelen, de fontos az ő küldetésük. Feladatuk, hogy titkos megbizatásban menjenek messze utakra a király szolgálatában. Fel-

adatuk okosságot és ügyességet igényel. Ezért csak a nagyon alkalmasak lesznek erre kiszemelve. Értékesebbek ők a király számára, mint azok, akik az ő környezetében állandóan díszöltözetben végzik szolgálatukat. De ha visszatérnek utjukról, levetik szürke utiruhájukat és királyi öltözetet vesznek fel, gazdag jutalom vár reájuk, ha szolgálati idejüket méltóan betöltötték.

Testnélküli fényruhába öltözködve állják körül az angyalok I'ten trónját. De az ember azt a feladatot kapja, hogy I'ten szolgálatában tevékenykedjék a földi életben. Nem olyan ragyogó az ő öltözete mint az angyalok fényköntöse. Nem olyan ragyogó az emberi test, de fontos az ember küldetése a földre; feladata bölcseséget és hűséget igényel. Visszatérve a földi uttól, a szürke testet felcseréli a lélek ragyogó fényköntösével; gazdag jutalom vár reája, ha szolgálati idejét méltóan betöltötte.

Rádióelőadás a T'nach szociális tartalmáról

A német lapok jelentése szerint a berlini rádió élére kormánybiztost neveztek ki, egy hitlerista személyében, akinek feladata lesz őrködni azon, hogy a német rádió eléggé reakciós és eléggé antiszemita legyen. Nem olvashatjuk ezekután bizonyos méla rezignáció nélkül azt az előadást, amelyet még a multkor *Hans Goslar* porosz minisztériumi tanácsos tartott. Goslar igen jó vallásos zsidó, akit a 13 év óta uralkodó politikai rendszer liberalizmusa előkelő hivatalba emelt. A Papen-kormány első intézkedései közé tartozott a zsidó minisztériumi tanácsos menesztése. Goslar két részben tartotta az előadását, ilyen cimen: „A Biblia szociális és gazdasági erkölcstana".

Előadásaiban fejtegette azt a mély szociális érzést, a társadalom iránti nagy felelősségérzetet, amely a Tóra egyes intézkedéseiben kidomborodik. A hét évenkint visszatérő szombati év *(semitó)*, továbbá a hét semitó után bekövetkező *jóbel-év*, amidőn a föld termésére mindenkinek joga volt és amikor a 49 év óta eszközölt földbirtokvásárlás érvényét vesztette, a legnagyszerűbb földreform törvénybe iktatása; megszünteti a földbirtokhalmozást és megakadályozza a teljes elproletárizálódást és a nincstelen pauperizmust. Nagy finomsággal fejtegette továbbá a Tóra egyéb szociális intézkedéseit, amilyenek a *„péó"* (a mezőszélét ott kellett hagyni a szegényeknek) amelyeknek alapgondolata az, hogy ha az embernek van, akkor a rászorulónak nem alamizsnát ad, hanem a neki igazság szerint járó részt juttatja neki, aminthogy a jótékonyságot a héber nyelv e szóval jelzi: *„czedókó"* azaz igazság. Költői színekkel ecseteli azután a *szombat* fontosságát ebből a szempontból. A szombat gondolatában kifejezésre jut az az eszme, hogy a kenyérharcot alá kell rendelni a szellemnek, mert, ha az embernek a munkája öncél lesz, akkor egyszersmind rabszolgájává lesz a foglalkozásának. Az egész „Ótestámentum" *(Tenach)* himnuszt zeng a munkának, de kiemel egyet: „A kenyérért való munkának nem szabad ugy kitölteni az embert, hogy ez, a munka rabszolgája legyen; és rabszolga az, aki semmi mást nem tud, mint halmozni a vagyont és a pénzt; másrészről igazi rabszolga az a függő bérmunkás, akit az egyforma kegyetlen munka lelkileg szétzuz. Mind a kettőnek a szombat megujhodást és lelki emelkedettséget hoz. A Biblia a szombat eszményében azt a gondolatot fejezi ki, hogy a gazdálkodás célja nem a rentabilitás, hanem az élő ember és a boldogsága és azért tudatosan fölébe helyezi az embert a közgazdaságnak.

A Biblia az első, amely *a szabad munkás fogalmát ismeri* és jogát kiépiti. Az ókori nagy államok csak rabszolgákat ismertek, akiknek élete fölött tulajdonosuk rendelkezett. Spártában a dolgozó *helotákat éhség idején ezerszámra leölték*. A Biblia felfogása szerint a munkás *szerződő viszonyban* áll a munkaadóval. Ez a munkajog ki van azután épitve a Bibliában és a Talmudban, amely a *gazdaságilag gyengébbet oltalmazta*. Igy például joga van a munkásnak visszalépni a szerződéstől; és a spártai rabszolgaleölés ellentéte gyanánt ott áll az a rendelkezés, hogy a munkásnak a munkája alatt ugyanabból az élelemből kell kapnia, mint a munkaadónak. A munka megbecsülését mutatta egyébiránt az, hogy semmiféle munka nem lealázó és hogy *a legkiválóbb tudósok között voltak olyanok, akik testi munkával kereséket kenyerüket* és szabad idejüket használták föl szellemi munkára.

A moralitás szellemének megnyilatkozását látjuk a Tóra adás-vételi erkölcstanában és ennek a moralitásnak fokozása és megnemesbülése mind az a szeretetmunka, az a humanizmus, amelyet a zsidóság e 2 szóba sürüsit össze: *„gemilász cheszed"*, azaz a szeretet gyakorlása önzetlenül, emberi jutalmat nem várva.

Ezekután valószinü, hogy az uj hitlerista rádiócenzor nem fog egyhamar egy Goslaréhoz hasonló előadást engedélyezni, mert az ott kifejezésre jutó minden gondolat ellenkezik a hitlerista erőszakkal és vérontással.

PARÓKA
különlegességek
Modern és tartós kivitel
Tartós ondolálás, alakitások
Olcsó árak
ALTSCHÜLER
BUDAPEST, VII., CSÁNYI U. 12
(Király ucca sarok)
Telefon: 31-0-79.

Zsidó „világkonferencia"

nyilt meg *Genfben* vasárnap. A konferencia egy az antiszemitizmus leküzdésére irányuló akció kezdeményezését is tüzte ki céljául s amerikai reformerek hivták egybe. Az orthodox, valamint a nem-cionista zsidó világ távol maradt a „világkonferenciától".

— SZÉTTÉPETT TÓRÁK. A sziléziai *Bernstadt* városban hitleristák elhiresztelték, hogy a zsinagógában fegyverraktárt őriznek a zsidók. A megejtett vizsgálat természetesen igazolta, hogy ezek a hirek alaptalanok, de a vizsgálatot a legkiméletlenebbül és olymódon hajtották végre, hogy a *tóratekercseket is széttépik*. ריל

Alexander Vilmos: Jeruzsálemi levél

Ovinü málkénü és sajforfuvás...

A „Méir báál hanész"-pénzek csökkenése ill. részleges kimaradása folytán a jeruzsálemi *kajlel* szegény talmudtudósai és családjai — kiknek a „Méir báál hanész" az egyedüli támaszuk — leirhatatlan nyomorban senyvednek. Erre való tekintettel és a főtisztelendő Schreiber Akiba pozsonyi főrabbi, *kajlel-nószi* iniciativájára a *kajlel* „Chaszam Szajfer"-jesivája *Erev Rajschajdes Ov* napjára általános imanapot rendelet el. Kedden reggel 9 órára gyülekeztek a *kajlel* tagjai a jesiva nagy bészhamidrosába és szóról-szóra ájtatosan recitálták a tehilimet. Minden széfer után jehi rócajnt mondtak és a *„s'lajs esszé midajsz"* előtt nyitott frigyszekrény mellett a *sajfor* mélabus hangja inditotta meg a lelkeket; utána *„Ovinü málkénü"*-ima. Félelmetes és megható élmény azoknak, akik ezt először látják és imponáló ennyi ősz ember ájtatos fohászkodása. Délután 2 órakor az egész gyülekezet a Nyugati Fal elé vonult, ahol bensőséges fohásszal fordultak, e szent helyen soha meg nem szünő sechinához, i'teni glóriához, sorsuk és egész Izráel sorsának jobbrafordulásáért. De a legemelkedettebb hatásu volt a gyermekek imája. Ugyanis délután a *kajlel* talmud-tóra-növendékei gyülekeztek a *kajlel* hitközség tágas templomába. 300 tanuló elhelyezkedett az asztalok körül és minden osztály, tanitója felügyelete alatt, egy melamed előimádkozása mellett, hangosan, érthetően, minden szót tagolva, mondtak *tehilimet* a délelőtti szertartás mellett. Könnyek tódultak a nagyok szemeibe, mikor a kicsinyek imádkozását nézték.

A mádi gaon emlékezete

Ugyanaznap d. u. 5 órakor ismét találkoztunk az „Ajhel Majse" templomban, ahol az ősz tudós aggastyán *R. Slojmo Áron Wertheimer* heszpedet tartott az elhunyt mádi gaon z. c. l. fölött. Az egyetemes világzsidóság pótolhatatlan veszteségeként jellemezte a nagy gaon elhunytát. Beszéde befejeztével az egész gyülekezet földre ült s elmondta a 137. zsoltárt *(ál náhárajsz bóvel...)*. Utána az itt időző Donath Lipman vágujhelyi főrabbi mondott bensőséges heszpedet.

Sonnenfeld főrabbi utódlása körül

A jeruzsálemi önálló orthodox hitközség főrabbi kérdésével, amely R. Jajszef Chájim Sonnenfeld z. c. l. elhunytával időszerü lett, többször foglalkozott a *Zsidó Ujság*. Legutóbb említést tett arról, hogy a jeruzsálemi „hivatalos" (cionista) főrabbiság, amelynek élén Kuk főrabbi áll, értesitést küldött a külföldi rabbiknak, hogy az orth. hitk. nincs jogositva főrabbit választani és mindenkit aki erre az állásra pályázik, a hivatalos főrabbi hivatal *din-tajróhoz* hiv. A feltünést keltő publikációra megjött most a kellő válasz. A szokolowi főrabbi, *R. Jiczchok Zélig Morgenstern*, a lengyel rabbiság egyik kiválósága, nyilt levélben megállapitja, hogy ő a geri rebbével és a bendini főrabbival, mint rabbi-kollégium tárgyalta egy dintajró keretében ezt a kérdést s ugy döntöttek, hogy az önálló orth. községnek *(vádd hoir)* joga van teljes önállósággal berendezkedni rabbiság, sechitó s minden más ügyben. A szokolowi főrabbi kéri tehát a vádd hoirt, hogy igyekezzenek egy R. Chájim Jajszéf Sonnenfeldhez méltó férfiuval betölteni az állást. A „vádd hoir" természetesen el van határozva, hogy jogait nem adja fel, hiven elhunyt főrabbijához, aki a hatóságok rendeleteit vallási parancs szerint tisztelte, de nem volt semmire se tekintettel, amikor a Tóra szerinti igazságról volt szó. Hadd emlitsek erre vonatkozólag egy apróságot, amely még török uralom alatt játszódott le.

Egy jeruzsálemi arab fiatalember verekedni kezdett egy zsidó ifjuval, amire ez oly szerencsétlenül visszaütötte, hogy az arab meghalt. Ez akkor azt jelentette, hogy az egész arabs lakosság s különösen a rokonság vérbosszut esküszik az ártatlan gyilkos ellen és nem nyugszik addig, amig nem torolta meg megöletésével az arab ifju halálát. A zsidó fiatalember ezt tudta s ezért elmenekült R. Chájim Sonnenfeldhez, aki oltalmába fogadta s elrejtette olyan jól, hogy a rendőrség nem tudott nyomára jutni. A kormányzó magához hivatta a rabbit s a legszigorubban megparancsolta neki, hogy adja ki a gyilkost, de a rabbi megmaradt amellett, hogy a hatóság dolga az ügyet kivizsgálni. A kormányzó az *Alliance* akkori jeruzsálemi megbizottjához fordult, *Mons Antebihez*, aki igen befolyásos ember volt a hatóságoknál s a zsidóságnál. Antebi összehivatta az összes jeruzsálemi rabbikat, akik ugy döntöttek, hogy ki kell adni a fiatalembert a hatóságnak. R. Chájim Sonnenfeld megmaradt amellett, hogy ő el nem árulja, amire Antebi a legdurvább szavakkal rátámadt. A rabbi nyugodtan végighallgatta s azután azt mondta neki: „Mondja Uram, olyan következetes volna, ha véletlenül ez a fiatalember az Ön fia volna." Antebi hallgatott. Ezután elintézték valahogy az ügyet, a fiatalember külföldre menekült s lassanként lecsendesedett a nagy hullámokat vetett eset. Amikor azután megkérdezték a rabbit, hogy tulajdonképen mi inditotta erre, a hatóságokat ignoráló lépésre, holott ő mindig hangsulyozza a hatóság iránti tiszteletet, azt felete: „Meg van irva *„laj szájámajd ál dám réáchó"* ne állj veszteg, amikor felebarátod élete forog kockán. E fiatalember esete teljesen ugyanaz. A hatóság nem rendes törvény elé állitotta volna, hanem rövidesen szabadon engedte volna, azaz odadobta volna egy vérszomjas s halálát gyilkos dühvel követelő csoportnak, amely nem vizsgált volna sokat, hanem vérét ontotta volna. Ehez nem szabad segédkezet nyujtani. R. Chájim Sonnenfeld nagyságának ilyen kisugárzásai behatoltak hitközségének összes tagjaiba és csak természetes, hogy a vallásosság érdekében a végletekig ragaszkodni fognak önállóságukhoz.

Fiatal vaskereskedő segéd
szombattartással állást keres. Fűszer-, vegyeskereskedés és norinbergi áruban jártas. Agilis vevőlátogató. Cim: Steiger Dezső Budapest, Csányi ucca 4. II. 17.

Kizárólag egyedül orthodox kóser
WEISZ MÓR keksz teasütemény és kétszersült gyára
Budapest, VII., Dob ucca 22. — Telefon: 42—3—65.
Kétszersült, keksz, nápolyi, fagylalt, ostya
— A budapesti orthodox rabbiság felügyelete alatt. —

Szlovákiából

A szlovákiai jesivákat támogató egyesület (Machziké Hajesivajsz) Tamüz hónapjában tartott központi választmányi ülésén Herzog Gyula elnök megelégedéssel jelentette be, hogy a jesivatámogatás az egész szlovákiai orthodoxiának szivügyévé lett s csak annak tulajdonitható, hogy a gazdasági depresszió idejében a mult évben kétszeresére emelték a jesivák támogatását. A *Bamidbor* szombatjának eredménye is teljesen kielégitette a hozzáfüzött reményeket. Az egyesület a magyar „Tomché Jesivósz" nyomán működési terrénumát kiszélesitette azzal, hogy programjába vette a jesiva-növendékek felruházási ügyét is. Egyelőre hat jesivának (Pozsony, Galanta, Kosice, Nyitra, Szered, Surány) utalt át 500—500 koronát e célra.

A nagymihályi Jahrzeit. Nagymihályról (Michalovce) irják nekünk: Tamüz 24-én lett egy éve, hogy főrabbink R. S'müél Ehrenfeld elhunyt. Az évforduló alkalmából hálás hitközsége emlékünnepélyt rendezett rendkivüli közgyülés keretében, amikor Sommer Mihály alelnök mondott emlékbeszédet. A templomban R. Majse Grünberger rabbiségi elnök tartott drósót, utána a főrabbi unokája Ehrenfeld Sándor beszélt. Az összes szónokok szerettel és csodálattal adóztak az elhunyt gaonnak, akinek működése felejthetetlen lesz. — A megboldogult egyénisége nagyban hozzájárult a felekezeti közbéke megszilárditásához és közbecsülést szerzett a zsidóságnak, amiről épen most időszerü megemlékezni. A multkor Nagymihályon elhunyt ugyanis Oppitz Sándor apátplébános, kanonok. Ez a *nemes, ritkajellemü főpap megérdemli, hogy minden zsidó hálás tisztelettel* s csodálattal emlegesse nevét. Erre rászolgált azzal a gesztusával, amelyet az 1919-iki viharos események idején mutatott. Amikor 1919-ben a magyarországi vörös hadsereg fenyegette Felső-Zemplént, a bolsevisták ellen katonaság szállta meg Nagymihályt. A parancsnok első ténykedése volt, hogy tuszokat szedett a — zsidók közül. A bevonulás estéjén az egyik katonát Kaderabek telefonistát egy ismeretlen kéz agyonlőtte. Erre a parancsnok kiadta a rendeletet, hogy az összes tuszokat agyon kell löni. E megdöbbentő itélet hirére Oppitz apátplébános vezetésével egy küldöttség felkereste a parancsnokot s könyörgött, hogy álljon el tervétől. A parancsnok erre sorsot vettetett s a kihuzott név viselőjét, Deutsch Mózest akarta kivégezni. Akkor odaállott a plébános a parancsnok elé s kérte, hogy *őt lövesse agyon Deutsch helyébe*, ő neki nincsenek családi kötelezettségei, gyermekei, mig a halálra kiszemelt kivégzése sok embert dönt nyomorba. E nem várt fordulatra a parancsnok nem tehetett mást, minthogy elállt a szándékától. — Ehrenfeld főrabbi Jahrzeit-jával kapcsolatban a kegyelet a nemeslelkü kanonok emlékét is lebegje körül.

Aguda-ifjusági zászlóbontás. Galantáról irják nekünk: Az itteni Tiferesz Bachurim a bratislavai Aguda-központ vezetőségét az elmult vasárnapra szervezkedő gyülésre hivta meg. A meghivásnak eleget téve lejöttek Galantára Braun J. Joél a szlovenszkói Aguda képviseletében; Kohn A. Z. és König Gerson az országos ifjusági szervezetet képviselték. A galantai „T. B." nevében Löwinger Naftoli elnök üdvözölte a vendégeket, majd Buchsbaum Józsua főrabbi, Braun és Kohn urak fejtegették mélyrehatóan az Aguda fontosságát, mely intézmény az elmult évtizedben kitünő ellenszernek bizonyult Szlovákiában, a vallástalan áramlatok ellen. A lelkes beszédek után a galantai orth. ifjuság az Agudához való ünnepélyes csatlakozását jelentette ki. Határozatba ment, hogy szombatonként vallásos tárgyu előadások tartassanak. Elsőnek *Sussmann Izidor*, a galantai Aguda helyicsoport elnöke beszélt nagy eloquenciával. — Husztról jelentik: A napokban megalakult városunkban az Aguda ifjusági csoportja.

„Jeruzsálem egykor és most" cimü témájáról az elmult szombat este nagyhatásu beszédet tartott R. Majse Blau (Jeruzsálem), a pozsonyi Aguda nagytermében. Élénk szinekben vázolta a jeruzsálemi orthodoxia küzdelmeit, amig R. Chájim Sonnenfeld szivós kitartása és az Aguda céltudatos munkája folytán sikerült az önálló orthodox hitközséget megalakitani. Hiába görditenek — ugymond — akadályokat a főrabbi állás betöltése körül, ami végül a két hitközség egyesitését célozná — nem fog sikerülni... Fulmináns beszéde befejeztével szónokot lelkesen ünnepelték.

Rabbiinstalláció. A zselizi hitközség szerdán, Ov 15-én iktatta hivatalába uj főrabbiját: Jungreis Áront. A tudós fiatal főrabbi a vámosmikolai rabbi fia, Grünburg késmárki főrabbi veje; a galantai rabbiiskola egyik jeles tanitványa.

A galantai jesiva volt tanitványainak V. összejövetele Elül 16—17-én lesz Galantán, mely alkalommal *„Chazokó seliach ajsze selichüszaj"* (Érüvin 31.) halachikus téma kerül majd megvitatásra.

Rabbi és királynő

Bécsből jelenti a *Zsidó Ujság* tudósitója: Mária román anyakirálynő látogatása során, a purkersdorfi Westend szanatóriumban a román követ bemutatta a királynőnek és kiséretének a szanatóriumban betegen fekvő *Schólem Hager* csernoviczi rabbit a vizsniczi rabbi-dinasztia tagját, aki néhány év óta Bécsben él. A királynő meleg érdeklődést tanusitott a beteg rabbi állapota iránt. A királynőt távozásakor megáldotta a rabbi.

ארמה' כשר natur és dobozsajtok, valamint az összes sajtkülönlegességek állandóan a legjobb minőségben kaphatók a

Viktória Sajtgyárnál

ÖLBŐ, Vasmegye

Egyuttal felhivjuk a n é. közönség figyelmét arra, hogy a Viktória Sajtgyár szombattartó cég és az egyedüli sajtgyár, ahol az orth. kóser tejtermékek az összes „chümrek" betartásával a Chaszam Szajfer előirása szerint készülnek.

Lakodalmi díszebéd már P 2.50-től *Niszel* étteremben, Rombach utca 16.

Kundmachung

Wirkungsvolle דרשות in deutscher Sprache für jede erdenkliche Gelegenheit wie zum Beispiel **Barmizvo, Chasene** ריה וריב Gast- u. Antrittsreden verfertige von Fall zu Fall zu mässigem Preise, unter Diskretion. Honorar von 5 Pengő *aufwärts*, 50 H. Porto recommandirt im *voraus* erbeten. —

Pschettl werden gegen extra Vergütung angefertigt.

Mein מנחת ישראל auf פרקי אבות P 1.20

Rabbiner ISRAEL BRAUN

Budapest, Szövetség ucca 43.

Érdeklődés alkalmával *válaszbélyeg* melléklendő. A *dróse-ért* járó tiszteletdij *előre* küldendő be.

Drósek csak megrendelésre készülnek.

Első forrásból kaphat ezüst tórafelszerelést, szédertálat, gyertyatartót, menórát, arany, ezüst és brilliáns ékszereket, órákat

Heiden Leó

ékszerésznél,

Budapest, VII., Király-u. 21. Tel.: 38-1-10.

Saját üzem. Szombaton zárva Gyári árak.

Szentírásfordítások

Fleischer Lipót
Temesvár:

Nincs a világon mű, amely annyi nyelvre volna leforditva, mint a mi Szentirásunk. Minden nép sulyt fektet arra, hogy a héber Szentirásnak forditása az ő nyelvének irodalmában is helyet foglaljon. Igen jellemző erre nézve azon tény, hogy dr. Zamenhof, az esperanto világnyelv megteremtője 1887-ben kezdte az általa feltalált nyelvet propagálni és 20 évvel később (1907. aug.) már elhatározta a cambridgei esperantó kongresszus, hogy a Szentirást *ezen* nyelvre is le fogják forditani.

Ma kb. 800 nyelvre van a biblia leforditva, köztük az eszkimók nyelvére is. Vannak primitiv népek, amelyeknek a Szentirás forditása az egyedüli irodalmi termékük.

A legelső és legrégibb szentirásforditásokat maguk a zsidók végezték, még pedig az *arameus* nyelven. Hogy erre miért volt szükség, azt a történelemből tudjuk. Ugyanis az első zsidó állam bukása után a zsidók Babilóniába lettek számüzve és a 70 esztendeig tartó babilóniai fogság ideje alatt elfelejtették a héber nyelvet. Amidőn aztán a fogság leteltével, Cyrus perzsa király engedélye folytán, a zsidók ismét visszatértek Palestinába, hogy ott a *második* zsidó államot megalapitsák, szellemi vezérük *Ezra* azon volt, hogy a zsidók körében minél jobban terjessze a Szentirást. Mert hiszen a Szentirás foglalja magában a zsidóság összes törvényeinek alaptételeit, amelyek nélkül sem zsidó államélet, sem zsidó magánélet el nem képzelhető. De hiába olvasták fel a Szentirás kitüzött szakaszait minden szombat és ünnepnapon, továbbá minden hétfőn és csütörtökön: nem értették jól a szöveget, mert nem voltak tisztában a héber nyelvvel. Ezen körülmény kényszeritette az irástudó Ezrát arra, hogy a bibliát a felolvasás alkalmával mondatról mondatra, a zsidóság körében elterjedt *araméus* nyelvre forditassa.

Fölötte érdekes, hogy ezen araméus bibliaforditást nem foglalták irásba. A *targümot* (forditást) *a metürgemen* (a forditó) könyv nélkül, fejből, volt kénytelen recitálni. Hogy a forditást miért nem irták le, annak több oka is lehet. Elsősorban, mint a szentirásmagyarázatokat általában, ugy a targümot is *szóbeli* tannak tekintették, amelynek leirása tilos volt, mindaddig, miglen a feledéstől való félelemből annak leirását megengedték. Másodszor pedig talán azért nem vetették papirra, mert ezzel dokumentálni akarták, hogy mindenkinek a kötelessége az eredeti *héber* szöveg tanulmányozása; a forditás ellenben csupán egy átmenetileg alkalmazott eszköz a szöveg megértéséhez és épen ideiglenes jellegénél fogva nem engedték megrögziteni, nehogy az eredeti szöveg, — amelynek szavaira, sőt betüire támaszkodik a talmudnak számtalan magyarázata — háttérbe szoruljon.

Igy szállt a *targüm* szájról-szájra és csak természetes, hogy ezáltal a forditás szövege — az egyes metürgemenok szókincse, felfogása és a bibliában való elmélyedése szerint kisebb-nagyobb mértékben változott.

Igy tartott ez *Onkelósz* idejéig. Onkelósz pogány eredetü volt, de zsidó hitre térvén *(„Ünkelesz hager")*, nagy tudása és szent élete révén a legelőkelőbb és legnagyobb zsidó tudósok között vivott ki helyet magának. A polgári időszámitás után kb. 80-ban Rabbi Eliezer és Rabbi Jehojsüá utasitása szerint — a biblia aram forditásának szövegét ujból, önállóan átdolgozta.

*

Onkelosz targümját már a talmud is igen nagyra becsüli és meghagyja, hogy mindenki Onkelosz araméus forditásával tanulmányozza át az aktuális hetiszakaszt. Azóta is Onkelosz forditása a szentirásmagyarázatnak egyik legfontosabb alapbázisát képezi, amelyre valamennyi kommentátor a legnagyobb tisztelettel tekint.

Aki a talmudhoz ért, az Onkelosz forditását is könnyen megérti és abból valóban sokat merithet. Onkelosz ugyanis nem a száraz forditását adta a bibliának, hanem egy-egy ügyesen alkalmazott kifejezéssel, egy-egy szó hozzáfüzésével a héber szöveget meg is magyarázza. Nincs is ma egy jobb kiadásu biblia, amelynek héber szövege mellett ne foglalna helyet Onkelosz aram forditása.

De Onkelosz forditásán kivül egyéb aram forditásokkal is ellátták a Szentirást. Igy birunk egy forditást, amelyet Jajnószon ben Üzielnek tulajdonitanak, aki az első században élt. Ez azonban nem ragaszkodik oly szigoruan a Szentirás szövegéhez és annak inkább parafrázisát, mint forditását képezi. Ezen targüm sokszor az Agada (homiletika) mezeire is ellátogat. Van aztán egy harmadik aram forditásunk is, amely *„Targüm-Jerüsálmi"* néven ösmeretes. Ez nem is kiséri a biblia *teljes* szövegét, hanem csupán egyes mondatokat fordit le.

Mindezek zsidó eredetü munkák. Vannak azonban nemzsidó eredetü araméus bibliaforditásaink is. Az egyik a hires szamaritánus forditás, amely a még hiresebb görög, u. n. *Septuaginta* forditásnak képezte állitólag a modelljét. Továbbá a *Pesitta* nevü szir forditás. Utóbbi, noha nem zsidók müve, mégis zsidó tóramagyarázók véleményén alapszik és a legközelebb áll a Szentirásnak hagyományozott szövegéhez.

*

Mindeme forditások már őseredetüknél fogva is óriási fontossággal birnak, mind szentirásmagyarázati, mind nyelvészeti szempontból. Csodálatosképen, mégis teljesen elhanyagolt terrénumát képezték a zsidó tudományoknak. Csupán Onkelosz targüma volt ebben kivétel, mert ezzel rabbi N. Adler (1874.) A. Berliner (1884) és S. D. Luzatto (1895) foglalkozott behatóbban.

Ugy látszik azonban, hogy most egyszerre busásan lesz kárpótolva a mulasztás. Héber tudományos folyóiratokból ugy tünik, hogy ezen araméus forditások feldolgozásával behatóan foglalkozik Juda Choreb (Tel-Aviv), Ch. S. Neuhausen (Baltimore), de ugyancsak ezen évben jelent meg két hatalmas kötet, amely szintén a targümokkal foglalkozik.

Az egyik *„Ahavasz Jajnószon"* néven a polóniai Bilgorajban jelent meg. Szerzője Binjámin *Schmerler*. A targümok közül csupán a Targüm Jajnószonnal és a Jerüsálmival foglalkozik. Egyelőre csupán *Berésisz* targümját magyarázza, de ez is 372 oldalra terjed. Bevezetésében azon kutatókhoz csatlakozik, akik azt állitják, hogy a Jajnószon ben Üzielnek tulajdonitott targümot valóban nem ő irta, hanem egy sokkal később Jeruzsálemben — a gaonita korszakban — élt tudós. Ugyancsak kifejti,

TÖCHTERPENSIONAT & HAUSHALTUNGSSCHULE
MARTA MARCUS, MONTREUX-CLARENS (Francia Svájc)

Gründliche Ausbildung in **deutscher**, französischer, englischer Sprache, Allgemeinwissenschaften und Haushalt. Vorbereitung zur staatl. Französischdiplom. Sonderabteilung für schulpflichtige Mädchen. Unterrichtsprogramm der höheren Schulen Orth. כשר. Modern. Comfort. Sport. Fraulein Marcus wird im August in Wien zu sprechen sein. Referenzen und Prospekt zur Verfügung. Bedeutend herabgesetzte Preise.

hogy a Targüm Jerüsálmi néven ismert fragmentumok nem képeznek önálló fordítást, mert ezek nem egyebek, mint a Jajnószon-féle targümnak variánsai.

Ami pedig a magyarázatot illeti: Schmerler nem a modern nyelvészek köréből való. A targümnak nehezebben érthető szavait nem ethimológiai alapon magyarázza, hanem inkább összeveti azokat a megfelelő más targüm helyekkel, ahol a szó értelme az összefüggés révén világosabban tünik ki. Nagy sulyt fektet Schmerler arra is, hogy a targüm magyarázatait a talmudnak és midrásnak nyilatkozataival alátámassza, amiben fölötte nagy tájékozottságot mutat. Ugyancsak segitségül veszi munkájában az összes ismert rabbinikus kommentárokat, hogy ezek segitségével a targüm fordítását, illetőleg magyarázatát, plauzibilissé tegye. Rengeteg helyen korrigálja is Schmerler az előttünk fekvő targümszöveget.

Mindezért fölötte hálás lesz neki az olvasó, aki már igen rég nélkülöz a Targüm-Jajnószonhoz egy megbizható kalauzt. Biztos, hogy a mű különösen a talmudtudósok közt nagyon el fog terjedni és a nagytudásu, komoly szerző nem is pályáz egyébre.

Egészen más természetü az angolországi D. Golomb „Targómná" cimü műve. Golomb nemcsupán Jajnószon ben Üziél fordítását magyarázza, hanem kiterjed a szamaritánus targümra, sőt a Pesittára is. Itt tehát egy nagyszabásu munkáról van szó, amely az összes araméus bibliafordításokat felöleli. Schmerlerrel szemben Golomb vérbeli ethimologus, aki nagy, tudományos apparátussal dolgozik. Különféle külföldi folyóiratokból tudjuk, hogy Golomb egy grandiózus talmudi szótár megirásával is foglalkozik. Miért is az összes, homályos értelmü araméus és egyéb keleti nyelvü kifejezések állandóan evidenciában vannak nála tartva és csak természetes, hogy amint a targümokban előforduló nehezen érthető szavakra a talmud- és midrasirodalomban talál megoldást, ép ugy a targümokban lelt kifejezésekkel igen gyakran a talmudban és a midrásban levő homályos helyeket sikerül megfejtenie. És Golombnak részben hibája, részben előnye, hogy rengeteg felfedezéseit nem képes elhallgatni, minek következtében könyvének tetemes hányadát tudományos széljegyzetek teszik. Igy nem csoda, hogy a mű 554 oldalra terjed, noha — mint Schmerler kommentárja — szintén csupán Berésiszre vonatkozik.

Előszavában röviden kifejti a kiváló nyelvész azon uj és sajátságos módszereket, amelyek alapján annyi rengeteg homályos araméus kifejezésnek a nyitjára jött. Kár, hogy a betük kombinálásának módszerével talán a kelleténél messzebbre ment. A kutatók mindenesetre rengeteg jót és érdekeset fognak találni Golomb kitünő művében, továbbá sok anyagot a további kutatásra és vitákra. Nagyon emelte volna a nagybecsü mű értékét, ha a kiváló és termékeny szerző a targümok történetét is megirta volna előszavában, amit reménlhetőleg még meg fog tenni a következő kötetek kinyomatása alkalmával.

Tény, hogy mindkét mű egyszerre nagy világosságot vetett a zsidó tudománynak egy olyan terére, amelyet eleddig sürü homály födött.

Schmerler művének kiállitása igen szép, Golombé pompás. Mindkét mű szerzőiknél is kapható. (B. Schmerler, *Stanislawow. ul.* Kazimirowska 25. Polonia. — David Golomb, *Hove,* 3 Second Avenue, Anglia.)

שוכ"ט וישע עליון לכבוד ידידי הרבני הנגיד יראי וחרד לדבר ד', וכו' מו"ה משה נ"י!
מכתבו הגיעני והנני להשיבו ספני הכבוד כי הציקאריא הנקרא מאנא־קאפֿע
היא עזמרת כעת נ"כ תחת השגחתנו עם הבי"צ דקה"צ בודאפעסט יצ"ו והיא נעשית
בהכשר ויתרון ולא נרתהוה שום חדשות ושום שינוי בעשיית הציקאריא הנ"ל ומה שידידי הרבני
מו"ה עמרם נרינוואלד נ"י מטשאַרנא, אשר העמדתי למשניה במכונה הנ"ל, נסוג אחור מלהיות
משניה עוד, היא מסיבה אשר נתהוה איזה סכסוך ביני ובין בעלי המכונה בענין משכורתו
והעמדתי משניה אחר ת"ח ויר"ש במקומו ע"כ יה"ר לבו נכון ובטוח כי הציקאריא נעשית
בהשגחה יתירה והיא כשר אף למהדרין מן המהדרין בלי חשש ופקפוק כלל ובזה הנני דו"ש
מוקירו ומכבדו נפתלי טייטלבוים, אב"ד דקה"י נירבאמור והגליל יצ"ו.

„Manna" cikória, Fodor Jakab & Tsa, Budapest, X., Maglódi ut 17.

Telefon, görögdinnye és cenzura régi zsidó irásokban

A telefont tudvalevőleg 1861-ben találták föl s igy annál különösebb, hogy *R. Dóvid Oppenheim* (1664—1736.) prágai főrabbi irásai között egy levél található, amelyben az olvasható: „Nem hallottam soha, hogy megvolna tiltva szombaton oly eszköz használata, *amelynek segitségével több ölnyi távolságba lehet beszélni.*" Ebből azt következtették némelyek, hogy a telefont már 200 év előtt ismerték. E föltevésnek hibás voltát bizonyitja egy német zsidó lapban (Der Israelit) Löffler Vilmos, a kolozsvári orth. hitközség titkára (Löffler Henrik, a budapesti orthodox hitközség kiváló főtitkárának fivére). Szerinte R. Dóvid Oppenheim a beszélő-csőre (tubus locutoris) gandolt, amelynek segitségével a hajósok igen messzire tudnak egymással érintkezni. Ezt a hallócsövet 1670-ben egy angol ember: Morland találta föl és erre céloz R. Dóvid Oppenheimer.

A burgonyát tudvalevőleg Amerikából hozta Európába egy Drake nevü ember a XVII. század elején. Mégis olvassuk a „Sülchon Órüch" *Ajrách Chájim* 108. szimonjához irt *Báér Hétév*-ben a következőt: *„Maharil* látta az ő mestereitől, akik Tisóbeov előtti bőjt megkezdésekor szeüdó mafszekesznél oly gyümölcsöt ettek, amelyet ugyneveznek: ערד עפפל (Erd-äpfel) s amelyet lehütöttek vizben". Az emlitett Maharil (R. Jákajv Möll) 1400 körül élt s igy lehetetlennek látszik, hogy a később Európába hozott burgonyáról tudott volna. Erre vonatkozólag az „Ajczár Chájim" (szerkeszti Eherenreich Ch. L. homonnai rabbi) legujabb füzetében olvassuk a következőt: Erdäpfel alatt a régi német beszédben az idevonatkozó szótárak szerint a mi „görög dinnyénket" értették, amit felváltva hol Melone, hol Pfebe, hol Erdäpfelnek nevezték. — Maharil tehát nem burgonyáról beszél, hanem görög dinnyéről, amelyet már akkor is vizben hütöttek jégszekrény hiján.

„A bölcsek közönséges beszélgetéseit is tanulmányozni kell" — hangzik a talmud egy ismert s mély előirása. A mondást rendesen igy idézik: „afilü szichász chülin sel talmidé chachómim czerichin *limüd*", de az utolsó szó helyett Ávajdó Zóró traktátusban az van: „talmüd". *Limüd* is,*talmüd* is tanulmányozást jelent, de miért van e kifejezés megváltoztatva? Erre vonatkozólag az emlitett Ajczár Chájim folyóiratban egy szellemes megállapitás található. Tudvalevő, hogy a talmudi kiadások egyike a bázeli, amelyet a jezsuiták talmudüldözése következtében cenzurázva adtak ki. A jezsuiták ugy gyülölték a talmudot, hogy még magában a gemóró szövegében sem türték el a talmud szót. A censor tehát a fennemlitett mondatban a *talmüd* szót kijavitotta limüd-re. Az Ávajdó Zóró traktátust, amely a bálványimádásról szól, a cenzorok egyáltalában nem engedték kinyomni Bázelben, mert szerintük keresztény-ellenes célzatu. Ezt a traktátust később oly helyeken nyomták, ahol nem volt cenzura s ott megmaradt a régi alvasásmód mellett: *talmüd.* Igy magyarázható az, hogy az összes Bázel előtti kiadásokban, ugyszintén a Bázelben nem nyomtatott Ávajdó Zóró traktátusban ugy van: *talmüd*, a bázeli cenzuráltban pedig: *limüd.* Látjuk tehát, hogy nemcsak a tudósok egyszerü beszélgetéseit kell pontosan tanulmányozni, hanem az erről szóló kijelentést is kell tanulmányozni, megtanuljuk belőle, hogy: hiába cenzura, hiába elnyomás, ha a zsidóság a Tórában élni akar, akkor legyőzhetetlen.

Esküvő Berdicsevben . . .

Sok-sok évvel ezelőtt történt ez a história Berdicsevben, ahol a nagyhirü *Reb Lévi Jiczchok* volt a rabbi.

Nem volt sem Rajs-chajdes, sem más szabad iskolamentes nap, Reb Sissel, a melamed mégis korábban küldte haza tanitványait az iskolából. Aztán felöltötte szombati ruháit, bibor-kalapját, rendbehozta szakállát és elindult a városba Reb Lévi Jiczchokhoz.

Már régen foglalkozott ezzel a gondolattal. Amikor most a felesége folytonos panaszaival és könnyeivel végleg elkeseritette, elhatározta magát erre a lépésre.

Reggeltől estig bajlódott tanitványaival és alig kereste meg a száraz kenyeret. Még szombatra is alig akadt egy darabka hus, a péntek esti kidüst is csak kalácsra mondhatta el; borra nem tellett. Felesége, Devajre, mégsem panaszkodott, sohasem tett neki szemrehányást. Becsületes, jóravaló felesége volt, aki nem akart szivfájdalmat okozni a férjének. Ezuttal azonban igaza volt az asszonynak. Ráchel leányuk már 22 éves és még mindig nincs kilátás férjre. Összes barátnői már rég férjhez mentek, csak ő hervad, mint virág az ablakban. Nincs hozománya és az évek egyre telnek.

— Te nem vagy apa — igy siránkozott napról-napra Devajre. — Nincs szived, nem fáj neked, hogy a gyermeked egész éjjeleken át sir.

Pedig az apának is nagy szomoruságot okozott leánya fájdalma, de ő férfi és nem szabad mutatni.

— Ha igazi apa volnál, mint a többiek, — folytatta Devajre — már rég elindultál volna egy kis „körutazásra" és összehoztál volna valami pénzt.

Erre azonban Reb Sissel nem tudta magát elhatározni. Ezt érdemelte meg ő az I-tentől?

Ilyen gondolatokkal érkezett a rebbe háza elé. Szive erősen dobogott, amint a rebbe szobájába lépett. A rebbe felemelte tekintetét az előtte levő könyvből és barátságosan üdvözölte:

— Mi jót hozol édes fiam?

— Panaszom van — felelte Reb Sissel.

— Panasz? Ki ellen?

— Az I-ten ellen! — felelte Sissel határozottan és bátran.

Reb Lévi Jiczchok szelid szemeivel figyelt a panaszra.

— Te vagy a panaszos — mondotta — add elő tehát az ügyet. A panaszlott is itt van, hiszen „Az Ur dicsősége betölti az egész világot". Beszélj!

Reb Sissel elmondta egész élete folyását, hogy becsülettel tölti be hivatását és egyetlen leányát hozomány hiányában nem tudja férjhez adni. Igy fejezte be panaszát.:

— Magamnak és feleségemnek nem kérek semmit, bizonyára nem érdemlünk más sorsot. De a gyermekemnek köteles adni. A mi bölcseink azt mondják, az ember teremtésében része van az apának, az anyának és az I-tennek, magaszaltassék az Ő neve. Nos, mi ketten felneveltük és ruháztuk gyermekünket, tehetségünk szerint. Hozományt nem tudunk neki adni. De Ő, a harmadik szülő megteheti, mert neki van, hiszen irva vagyon: „Enyém az ezüst, az arany." Miért ne járuljon hozzá a mi közös gyermekünk kiházasitásához?

A Berdicsevi figyelmesen végighallgatta és kérdé:

— Van már kilátás vőlegényre? Avagy már csak a pénz hiányzik.

— Egy kitünő fiatalember Jákajv Majse a jesiva egyik kitünő bócherja van kiszemelve. Csak 300 rubelem hiányzik a hozományra és a lakodalmi költségekre.

— Ha igy áll a dolog — mondja a Berdicsevi cadik — ugy igazad van. De hátha a harmadik részes, akitől te a pénzt követeled nem járul hozzá ehhez a pártihoz? Talán nem tetszik neki a vőlegény? Ezért menj haza és három nap mulva gyere viszsza. Addig én megnézem magamnak azt a fiatalembert.

Másnap a rebbe elment a régi templomba. Ott találta a fiatalembert, levizsgáztatta és nagy tudományunak és I-tenfélőnek találta.

És amikor három nap mulva Reb Sissel a döntés végett eljött, igy szólt hazzá:

—Láttam az ifjut, nagyon tetszik nekem. Ő az igazi kiválasztottja gyermekednek. A pert megnyerted! Az I-ten 300 rubeleddel adósod.

Reb Sissel ujjongva ugrott fel:

— Kaphatnám az itéletet irásban:

— Igen — válaszolt Reb Lévi Jiczchok, rövid gondolkodás után — megkaphatod irásban.

És a rabbi irta: „A panaszos panaszának meghallgatása után, amelyet a világ ura ellen terjesztett elő, a berdicsevi hitközség birósága jogosnak találta a panaszt és az I-tent 300 rubel megfizetésére kötelezi, a panaszos leányának hozománya, kiházasitás céljaira." Aláirta az itéletet és átnyujtotta Reb Sisselnek, aki azt gondosan és boldogan zsebrevágta.

*

Magához hivatta ezután a fiatalembert és ezt mondta neki:

— Tudom, hogy a leányom tetszik neked. Neked adom feleségül. De készpénzem nincs hozományra, ellenben adhatok neked egy váltót 300 rubelről a világ leggazdagabbjától. Rendben van?

Elbeszélte neki az egész esetet és megmutatta az itéletet. Az ifju boldog volt, kijelentette, hogy ez többet ér, mint a készpénz. Reb Joel, a rőföskereskedő szivesen adott Reb Sisselnek hitelbe menyasszonyi ruhákat, amikor az I-ten váltóját felmutatta neki. A szabó is hitelbe készitette el azokat. Az esemény általános beszéd tárgya lett Berdicsevben és mindenki csodálkozott. Egy héttel később megvolt az eljegyzés és egy hónapra rá az esküvő.

*

Ilyen esküvőt Berdicsev rég nem látott. A város gazdagjai adták a bort és hust. A legelőkelőbb családok jöttek el az esküvőre. A templomudvar és a szomszédos uccák feketéllettek az emberektől, az egész város kivonult, hogy szemtanuja legyen az I-ten kontójára rendezett lakodalomnak.

Az esketési szertartást maga a cadik végezte. Szentséges csönd uralkodott, amikor magasra emelte a serleget és a bor feletti áldást elmondotta. Azután a vőlegény elmondotta a házassági formulát és a tömeg izgatottan várta a pillanatot, amikor a templomszolga ősi szokás szerint Jeruzsálem pusztulásának az emlékére lábával eltör egy poharat és a „mázeltov" elhangzik. A samesz rálépett a pohárra, erőset dobbantott rá a lábával, de a pohár nem tört össze, hanem belesüppedt a puha talajba. Ujra megpróbálta a sarkával, de a pohár még mélyebbre sülyedt. Ez még nem fordult elő. Tanácstalanul állt a samesz.

Törd össze a poharat! — parancsolt rá Reb Lévi Jiczchok. A samesz harmadszor is megpróbálta minden ereje megfeszitésével rátaposni a pohárra. A pohár még mélyebbre nyomult a földbe, mig valami ércbe ütődő hangot hallottak. „Kiásni!" Adta ki a parancsot a Berdicsevi.

A tömeg halotti csöndben figyelt. Ásókat hoztak és néhány perc mulva egy elrozsdásodott kazettát emeltek ki a földből, amely telve volt aranypénzekkel.

Reb Lévi Jiczchok átnyujtotta Sisselnek a kincset: „Fogd, ez a tied!" Az Örökkévaló — dicsértessék az Ő neve — ezennel megfizeti neked sokszorosan a tartozását azért, amiért biztál benne!

Reb Sissel és vejének később hire ment, mint jámbor adakozók. És a *chüpe* helyére azután imaházat épitettek, ahol éjjel-nappal foglalkoztak I'ten szent tanaival.

Forditotta: *Feldmann Lajos*

Győződjön meg Ön is arról, hogy hol lehet jót, szépet, izlésest olcsón vásárolni!
Ha órát és ékszert akar venni, úgy
WEINSTOCK JÓZSEF
órás és ékszerészhez kell menni.
(Kazinczy-templommal szemben) Telefon 35-9-42. Szombaton zárva. — Aranyat, ezüstöt legmagasabb napi árban veszek.
Kazinczy-u. 34.

Emléknapok Ov hónapban

II.

Stern Ábrahám rabbi (Érsekujvár) *„Meliczé És“* művének *Ov* hónapról szóló része feleleveniti előttünk a magyarországi zsidóság szellemi életének több kiváló alakját és több nevezetes eseményét.

Amikor a török hódoltság alatt álló Budavár elesett 1686-ban, a benyomuló szövetséges hadsereg elpusztitotta a virágzó budai hitközséget, amelyet a *„Sááré Efrájim“* cimü mű szerzőjének működése az egész világon ismertté tett. Rabbi Efrájim veje R. Jiczchok *Schulhof* az ostromlott Budán maradt és a vár bevétele után fogságba esett, majd rabszolgának adták el. Történetét ő maga mondja el *„Megilasz Ajvin“* c. iratában. Ebben különös hálával emlékszik meg egy *R. Cz'vi Hirsch Lazelesz* nevü tudós és jámbor prágai férfiuról, aki őt kiváltotta s lehetővé tette, hogy később Prágában rabbiként működjék. A tudós és jámbor férfiu 1699. Ov 15-én hunyt el.

Ugyancsak Prágában hunyt el 100 évvel később Ov 25-én az a férfiu akihez bizalommal fordultak a magyar zsidók minden ügyükben, a XVIII. század második felében. R. *Koppel Theben* pozsonyi „stadlon“ (közbenjáró a királyi hatóságoknál) egész életét szentelte zsidó testvérei ügyének elintézésére, neve áldás kiséretében fogalommá vált. 1799-ben Prágába indult egy zsidó közügyben, ott érte utól a halál s nem találhatott örök pihenőt fáradhatatlan működése szinhelyén, Pozsonyban. A hálás prágaiak a hirneves főrabbijuk, a *Najdo Bijehüdo* mellé temették.

Távol áldásos tevékenységétől, Nikolsburgtól, lett eltemetve a Karlsbad melletti Lichtenstadtban *R. Mordecháj Binét* morvaországi országos főrabbi, aki 1829. Ov 13-án hunyt el. Csak később exhumálták s vitték át porhüvelyét Nikolsburgba. A kérdés halachikus része a *Chaszam Szajfer* döntvénytárában talál tudományos megvitatásra.

A Chaszam Szajfer több tanitványának s tudományos levelezőjének halálozási évfordulója esik Ov hónapra. Az első pesti orthodox főrabbi, R. Chájim Szajfer fiivére: *R. Jákajv Sólajm* nagytapolcsányi rabbi 1851. Ov 27-én halt meg. Ugyanaznap hunyt el *R. Eliezer Lipe Stein* dunaszerdahelyi rabbi. Ov 10-én van Jahrzeitja R. Aharon Joszef Semüél trencséni főrabbinak, apósa a *Tajrász Bar Nas* szerzőjének. — Mindhárman a Chaszam Szajfertől nyerték képesitésüket. A Chaszam Szajfer unokája: *R. Semüél Ehrenfeld* szikszói, később nagymartoni főrabbi, a *„Chaszan Szajfer“* szerzője 1883. Ov hó 1-én hunyt el. 1883 Ov 27-én elhalálozott *R. Cz'vi Wald* királyhelmeczi főrabbi több akkori rebbe meghittje volt, igy különösen a hirneves sandezi cadik, *R. Chájim* (a „Divré Chájim“ szerzője) érintkezett vele szivélyesen. Ov 10-én van a halálozási évfordulója az „öreg“ liszkai rebbenek, R. *Cz'vi Hirsch*-nek.

Ov hó 15-én hunyt el Ungarisch Brodban 1854-ben R. *Jiczchok Majse Perles,* akinek pályafutása szomoru fényt vet az akkori viszonyokra. Ő egész fiatalon a Chaszam Szajfer elődjének, *R. Mesülom Igro*-nak volt kitünő tanitványa, később a morvaországi Cojetein főrabbija lett, majd Eisenstadtban (Kismarton) működött főrabbiként; utána 1841-ben Bonyhádra került, ahol a neológ érzelmü elöljáróság éveken át denunciálásokkal ugy megkeseritette az életét, hogy kénytelen volt otthagyni az állását s minden fillér nélkül visszavonult szülővárosába, Ung-Brodba, ahol azonban az elszenvedett üldözések s lelki kinzások következtében elhunyt. Nagy gaon volt, müve: Bész Neemon. Fejezzük be avval a vigasztalással, hogy egy kiváló tudós főrabbival a mai időben mégis kiméletesebben bánnak, — orthodox hitközségekben.

Tisztviselők önsegélyezése

Lapunk jelen számában héber közlemény lát napvilágot, tekintélyes miskolci és vidéki metszők tollából. Nehány héttel ezelőtt ugyanis Miskolcon orth. tisztviselői gyülekezet volt s az értekezlet lefolyásáról szóló *autentikus* jelentést tartalmaz a közlemény. Ebből láthatják a tisztviselők, hogy a komoly elemeknek hol a helyük s hogy — ami egyébként természetes is — a főtisztelendő rabbi urak utmutatása szerint kell cselekedniök.

A R. Bórüch Klein (Debrecen) érdekében megindított „Hachnoszasz kalo“ önsegélyezési akcióhoz ujabban a következők járultak hozzá: Holzer Lipót főkántor, Bernath Sámuel, Feuereisen Jakab (Budapest), Junger Sámuel (Ujkér) 1.20-1.20. *Eddigi gyüjtésünk: 20.60 P.*

Mivel még hét igényjogosult ügye vár elintézésre, felkérjük a tisztviselő urakat, esetleg másokat is, hogy a R. Bórüch Klein-akcióra való hozzájárulásukat most már postafordultával beküldjék.

A sors iróniája

A máramarossziget pogromok egyik szomoru emlékü hősét, Constantin Danilát börtönbüntetésre itélték, de betegsége miatt most a máramarossziget börtönben fekszik, ahol egy zsidó hirlapiró meglátogatta. A pogromhős panaszkodott neki sirva:

— Fegyvertársaim mind elhagytak, senkise törődik velem, van-e betevő falatom. Egyedül vagyok nyomorommal és keserü sorsommal. Hiába irtam kérő leveleket a vasgárdához, a cuzistákhoz, — éhenhalhatok felőlük. Még egy ujságot sem küldöttek...

— Csak most jöttem rá, milyen őrült ostobaság volt a zsidók elleni agitáció. Kisül a pofám, ha arra gondolok, hogy a fogházban a zsidók segitettek ki élelemmel. A zsidók, akiknek legvadabb ellenségévé tett a buta gyülölet. Feleségemet dr. Salamon dijtalanul kezelte, életét mentette meg. Az a Salamon doktor, akinek háza felgyujtásával vádoltak...

— Bocsánatot kérek minden zsidótól, aki miattam szenvedett.

Vajjon ez megjavulás vagy pillanatnyi elkeseredés, a jövő fogja megmutatni. Anynyi azonban bizonyos, hogy eddig is sok van benne a sors iróniájából.

x MINDENKI PÉNZHEZ JUT, ha felesleges férfiruháit, butorait, szőnyegeit függönyeit és régiségtárgyait Rottenbergnek eladja, Paulay Ede (volt Szerecsen utca 46. Tel.: Aut. 18—5—21. Hívásra házhoz megyek. Ugyanott ezen tárgyak legolcsóbb árban vásárolhatók.

SZOMBATHELYEN
legizletesebben és legolcsóbban étkezhetik
Einhorn Simon orth. vendéglőjében
Erzsébet királyné-utca 5. sz.
Előzékeny és pontos kiszolgálás. Lakodalmakat jutányosan vállal

SZOMBAT ÉS ÜNNEPNAP ZÁRVA
NEUVIRTH TESTVÉREK ÓRÁS ÉS ÉKSZERÉSZEK
BUDAPEST, KIRÁLY UCCA 28. SZ.
Brilliáns, ékszerek, ezüst disztárgyak, gyertyatartók, menorák, serlegek, tórafelszerelések nagy valasztékban. Olcsó árak. Alkalmi vételek. Saját műhely.
— Brilliáns, arany és ezüst beváltás. —

FIGYELMEZTETÉS.
Több cég érdeklődésére, mely sajt- és turófélékkel foglalkozik és orth. kóser árura reflektál, alulirott ezennel a t. c. közönség tudomására hozom, hogy városunkban csakis a Központi Tejcsarnok, Trattner Márkusz cég áll az orth. rabbiság felügyelete alatt.
DICK HERMANN
sátoraljaujhelyi orth. rabbi
SÁTORALJAUJHELY.

HIREK

NAPTÁR

Sabosz Ékev, Ov 18, IV. Perek
Gyertyagyujtás: (Bpest) 6.40
שבת kimenetele: „ 7.40

A „Zsidó Ujság“ cime ezentul: VII., Kertész-utca 48.

— MÉIR BÁÁL HANÉSZ. Többfelől érdeklődésre értesitjük a t. közönséget, hogy a R. Méir báál hanész-pénzeket, a devizakorlátozás ellenére is csak küldjék fel mélt. Frankl Adolf irodai elnökhöz, a szentföldi kajlel nószijához. (Csekk-kontója: 21.509) Az elnök ur a hozzá befolyó összegeket időről-időre a Magyar Nemzeti Bank utján rendeltetési helyére juttatja.

— PALESZTINAI ZARÁNDOKUTRA indult a héten *Teitelbaum Joél,* a hirneves nagykárolyi főrabbi. Triestben szerdán csatlakozott hozzá veje Mayer Lipót, büdszentmihályi rabbi. A fiatal tudós rabbi megelőzően szombaton a büdszentmihályi zsinagógában háromórás kitünő *charifüsz-* és *magidüsz*-drósót mondott. — Itt megjegyezzük, hogy az ünnepek előttre az *Aguda* társasutazást tervez a Szentföldre. Jelentkezések: „Agudas Jisroél, *Bratislava,* Edlhof“ cimre eszközlendők, ahonnan részletesebb információ is kapható.

— ELHUNYT FISCHER GYULAFEHÉRVÁRI FŐRABBI. Fischer Sándor, a patriarchális külsejü, nyugalmazott gyulafehérvári főrabbi elhunyt Kolozsváron. Holttetemét hitközségébe vitték, utközben Tordán *Wesel* főrabbi az erdélyi orthodox iroda elnöke bucsuztatót mondott felette, Gyulafehérváron pedig gyászbeszédeket tartottak: dr. Krausz Mór főrabbi, az utódja, majd dr. Krausz József dicsőszentmártoni, Schönfeld nagyenyedi főrabbik, végül legidősebb fia: dr. Fischer Tivadar volt romániai szenátor bucsuzott tőle. Az elhunyt kiváló tudós s szónok volt és egész működése odairányult, hogy a statusquo hitközség orthodoxxá váljon, ami a mult hónapokban megis történt, amikor az erdélyi országos orthodox iroda rabbibizottságának javaslatára Gyulafehérvárt felvették az orthodox szervezetbe. — תנצב"ה

— A SZARVASI T. B. ujonnan választott tisztikara: Blonder Béla elnök, Hajnal Izidor és Majesz Vilmos gondnokok, Schwarcz Miksa pénztárnok, Választmány: Lebovics József, Schlesinger Bernát, König Árpád, Weinberger I.

x VENDÉGSZÓNOKLAT. Miskolcról irják: „Ehrenfeld Jenő, a pozsonyi jesiva jeles növendéke, Ehrenfeld Adolf rabbi fia, a „Machzike Hadosz“ templomban a vezetőség felkérésére gazdag tartalmu, eloquenciával előadott drósót tartott. A kitünő fiatal szónokot a hallgatóság lelkes óvációban részesitette.“

— HALÁLESET. *Makóról* jelentik: Ov 7-én kilehelte nemes lelkét *Menczer Simon* 70 éves korában. A megboldogultat, aki a régi jókai főrabbi fia volt, puritán vallásossága és talmudtudása mellett a legszebb emberi erények diszitették. A hitközség és chevra kedvelt gondnoka volt évtizedeken át. A temetésen ott volt a hitközség apraja-nagyja, hogy — amint általában nevezték — a „jó Menczer bácsi“-nak, az utolsó tiszteletet megadják. Vállakon vitték ki az 5 kilométer távoli temetőbe, ahol *Vorhand Mózes főrabbi* és *Deutsch Ch. L.* rabbi megrázó szavakban bucsuztatták. Löblovits kiskörösi és Löwy boldogasszonyi főrabbik sógorukat gyászolják תנצב"ה

x LEENDŐ ANYÁKNAK kellő figyelmet kell forditaniok arra, hogy bélműködésük rendben legyen, ez pedig a természetes *Ferenc József* keserüviz használata által érhető el. Nőorvosi klinikák vezetői egybehangzóan dicsérik a valódi *Ferenc József* vizet, mert könnyen bevehető és rendkivül enyhe hatása gyorsan és minden kellemetlenség nélkül jelentkezik.

— A GALANTAI „CHABÜRASZ TALMIDIM“ részére Magyarországból a köv. összegek érkeztek: Braun Ch. Cz. gyüjtése *Vác* P 33.50, Haberfeld Jenő gyüjtése *Szombathely* 26, Hoffmann Sándor gyüjtése *Pápa* 19.06, Holzer Jakab, Gestetner Lajos, Schwarcz Ernő *Győr* 4—4, Grünwald Miksa *Győr* 2, Rosenthal Jenő gyüjtése *Miskolc* 17. — *Budapest:* Spitzer Sándor 12, Rottenberg Ábrahám, Süssmann Marci 2—2, Berkovits Nándor, Friedmann Efrájim, Jungreisz Juda, Wosner Gyula 1—1. *Pápa:* Eckstein Jenő 14, *Rákospalota:* Reichenberg N. 1, *Sárvár:* Lock Jenő 2, *Debrecen:* Reichmann Ignác 10, *Hajduszoválat:* Weiszberger Sámuel és Jakab 8—8, *Szakály:* Weiszberger D. 5 P.

— **LEGUTÓBBI REJTVÉNYÜNK MEGFEJTÉSE: „Jobbról és balról megtaláljátok, egyformák számértékben, de nem alakban“ = מ és ם „Igaz férfi lakik közöttük“ = נח. „S akkor nevem megtelt a betüivel“ = מנחם „Ezen négy betü négy nevet tartalmaz“ = מנח (Menajách), נח, חם, מנחם „S ha hozzá adok egyet, kettőt = א'ב' „Hónap nevét láttok szemeitek előtt“ = מנחם אב MEGFEJTETTÉK: Weisz Majse (Bpest), Schäffer Dávid (Debrecen), Adler Joél, Halpert Bencion (Nánás), Ehrmann Szender és Kive, Kugler Élije, Majse, Chezkel (Szombathely), Schönberger Arnold (Szikszó), Merczel Jenő (Tiszafüred) Weisz József (Onga), Blonder József (Szarvas), Guttmann Liebele és Jánkele (Torna), Lebovits Jenő (Galóc)**

Családi hirek

(Négy sorig 4 pengő, azonfelül soronkint 1 P)

Rubinstein Jolikát (Makó) eljegyezte *Friedmann Sámuel* (Ibrány).

Weisz Ilonka, Weisz Sámuel leánya és *Schlesinger Jenő* folyó hó 21-én d. u. fél 2 órakor tartják esküvőjüket a Kazinczy-templomban.

Stern Jolán Galanta, *Frankl Adolf Nagymagyar* (Velky Mager) jegyesek. (A galantai „Chabürasz Talmidim“ gratulál.)

Schönkopf Rezsin Munkács, *Jungreisz Sámuel* Sajószentpéter jegyesek.

Gestetner Imre (Amrom) Győrből lakhelyét *Ujpestre,* Király utca 47. helyezte át. Arany, ezüst és brilliánsáruk legjutányosabban beszerezhetők és értékesithetők. Kivánatra választékot küld. Tel: 94—5—60.

Fränkl orth. kóser Pensióban már most az utósaisoni árban rendkivül olcsón remekül nyaralhat Siófok Batthányi-utca 21

Sirkövek legolcsóbban bel- és külföldi márványból saját villanyerőre berendezett telepünkön kaphatók.
Mózes Testvérek, X., Kozma-u. 5. Uj izr. temetővel szemben Telefon: Kőbánya 75—56

A kitünő
STERN MÁRTON-féle
orth. כשר vendéglőben
változatos, finom menü mérsékelt árban
Lakodalmakat vállal elsőrendü kivitelben
Budapest, VII., Rombach ucca 6.
Telefonszám: J. 42—2—91.

Sirkövek ADLER J. sirkőraktárában
Telefon: József 36-4-20
Budapest, Károly krt. 7. s Rombach-u. 4.

Az Aguillár-család

Elbeszélés. 16. Irta: Dr. Lehmann, mainzi rabbi
(Forditotta: MÜLLER IGNÁC)

Raphaelo bámuló arccal hallgatta bibornok szavait. Az inquiziciót megdönteni? Ez olybá tünt fel neki, mintha valaki az eget akarná megostromolni. A bibornok a bámuló Raphaelo láttára elmosolyogta magát.

— Rajongónak tartasz engem Raphaelo — szólt a főpap, — de tudd meg, hogy már nem vagyok olyan fiatal, hogy oly tervekkel foglalkozzam, amelyeknek nincsen ténybeli alapjuk. Amiről itt beszélek az nem a pillanatnak szüleménye, mert már régóta foglalkozom azzal a gondolattal, miképen érhetném el e rettenetes törvényszéknek megszüntetését. Az idő igen alkalmas erre a célra; jó összeköttetéseim vannak Madriddal és már régóta gyüjtök olyan adatokat, amelyek az inquizició gyalázatosságát és kártékonyságát eléggé bizonyitják. Már egész Spanyolország belátja ezt. Ez a gyalázatos inquizició bele avatkozik olyan dolgokba, amelyekhez semmi köze, ugyhogy alig marad tere a világi törvénykezésnek. Az inqzició ugy kezeli az államnak első méltóságait és az egyház fő képviselőit, mintha az ő alattvalói volnának. Ha valaki egy inquizitor szolgáját is akár csak a legcsekélyebb mértékben megsértette, ki van téve e vérengzők bosszujának, aminek az a következménye, hogy módot keresnek arra, hogy bebörtönözzék az ilyen ártatlan embert, megkinozzák, majd megbüntetik, mintha a legnagyobb vétket követte volna el. Igy például nemrég Granadában bebörtönöztek egy asszonyt, mert civakodott az ottani inquizició titkárának a feleségével. A szerencsétlen tudta minek néz elébe és inkább a halált választotta, semhogy az inquizicióval összeköttetésbe kerüljön: kiugrott az ablakon és halálra zuzta magát. Ha kereskedő egy inquizitor szolgájának vagy cselédjének nem adja a legjobb árut vagy pedig váratja őket a kiszolgálásban vagy más vevőt udvariasabban kiszolgál, akkor nemsokára börtönbe kerül valami ürügy alatt és el van veszve. Murcia városában a következő történt: a királyi birák, a kormányzó, a káptalan tagjai és a püspök közbevetették magukat egy ártatlanul lefogott ember érdekében, amire az inquizició mindannyiukat letartóztatta, a püspököt is és csak a király közbenjárására és a pápa intervenciójára nyerték vissza szabadságukat. Ez az eset az egész országot lázas izgalomba ejtette. Napokon keresztül beszélhetnék neked arról a sok rosszról, gonoszról és aljasról amit ez a szörnyü törvényszék elkövet. Mindezeket a tényeket gondosan összegyüjtöttem és egy emlékiratban összefoglaltam. Ezt az emlékiratot Frigiliana grófjához a királyi államtanácsoshoz intéztem és még ma elküldöm Madridba abban a reményben, hogy a legteljesebb sikere lesz. Ricoberti főinquizitor ellene lesz ugyan, de amint az én meghitt papom, akit Madridba küldtem, Fray Matthias irja nekem: Ricoberti beteg és nem képes keresztezni terveimet.

A bibornok hallgatott; Raphaelo csodálattal tekintett fel reá.

— Alphonso, szólt ő, ha sikerülne neked a világból kipusztitani a „szent törvényszéknek" nevezett vérszopó hiénát, akkor az utókor Spanyolország legnagyobb jótevőjének dicsőitene.

Egy küldöncöt jelentettek be; a bibornok egy intésére belépett.

— Eminenciás uram! — mondotta — Fray Matthias küld engem és azt a megbizást adta, hogy ezeket a leveleket tegyem le hódolatteljesen Eminenciád lábai elé.

A hirnök e szavak után nagy levélcsomagot tett az asztalra.

— Jól van, szólt a kardinális, mondd csak fiam, mikor utaztál el Madridból?

— Nyolc nappal ezelőtt, Eminenciás uram.

— Készülődj arra, hogy nemsokára visszatérhess oda.

A szolga, ura ruhájának szegélyét megcsókolta és távozott. Alphonso Fernandez feltépte a leveleket és feszült figyelemmel olvasta azokat.

— Fray Matthias — mondta a bibornok, miután a levelek olvasását befejezte — jelenti nekem, hogy minden jól megy. Ricoberti betegsége egyre erősebb és az orvosok kijelentése szerint még csak néhány hete van hátra. Kiküldöttem puhatolódzott a legbefolyásosabb személyeknél olyan irányban, vajjon van-e kilátás arra, hogy én lehessek Ricoberti utódja. A legtöbben késznek nyilatkoztak arra, hogy jelöltségemet támogassák, csupán egyesek kifogásolták, hogy nálam egy fontos feltétel hiányzik: a tiszta vér *(sanguis purus)*. Tudod Raphaelo, hogy egy régi rendelet szerint inquizitorok csak tiszta vérü férfiak *(viri sanguis puri)* lehetnek, azaz olyanok, akik sem zsidóktól sem móroktól nem származnak — de amilyenek a viszonyok most Madridban, mindent el lehet érni pénzért, kivéve az inquiziciónál nem számit a pénz — ezért gondolja Fray Matthias, hogy kellő számu arannyal tanuságot tehetek tiszta vérem mellett, azaz: küldjek neki egy megbizható emberrel egy nagyobb összeget. Ha azután főinquizitor leszek, annál nagyobb nyomatékkal inditványozhatom az inquizició megszüntetését. Mondd csak Raphaelo, nem volnál hajlandó a szükséges pénzt Madridba vinni és Fray Matthiasnak szolgálatára lenni?

— Rendelkezésedre állok.

— Biztonságod miatt nem kell aggódnod; oly okmányokkal foglak ellátni, amelyek még akkor is óvnak, ha esetleg valaki felismerne téged. Mert senki se fogja merészelni mondani, hogy te Valenciából való Raphaelo vagy, ha érseki irodám téged mint Saragossából való Stephanot igazol.

— Ettől nem félek.

— Jó, tehát meg fogom irni leveleimet és holnap reggel átadok neked huszezer aranyat. A mai helyzetben nem tartom szükségesnek eljuttatni illetékes helyre az emlékiratot, amelyről emlitést tettem neked. Mert ha egyszer főinquizitor leszek, akkor fölöslegessé válik. Mert akkor legelőször felelősségre vonom a királyság összes inquizitorjait, akik tullépték hatáskörüket; akkor meg fogom tölteni az inquizició börtöneit a saját tisztviselőivel, akik visszaéltek hatalmukkal; akkor bekövetkezik az idő, amikor ledönthetem ezt a korhadt fát, hogy ne nőjjön ki soha ujra.

— Adja a jóságos Mindenható.

— Akkor az inquizició börtönei kinyilnak és az élve eltemettettek föltámadnak, közöttük az én unokaöcsém: *Don Manuel y Aguillar...* *(Folyt köv.)*

Pollák Sarolta kozmetikai intézete: Hajszálak kiirtása arcról, karról, szépségápolás, helyisoványitás legmodernebb alapon, szemölcsirtás, hám lasztások. (Dijtalan tanácsadás) „MIRACLE" hajeltávolitószer szétküldése utasitással: Budapest, VI., Andrássy ut 38. (Párizsi Áruházzal szemben) Tel.: 15—7—98. Kérjen prospektust!

Országos Tomché Jesivósz Egyesület, Győr.

Postacsekkszám: 40530.

KÉRELEM

Tisztelettel felkérjük azon n. é. hitközségeket, amelyek a Tomché Jesivósz Sabosz bevételeit eddig még nem küldték be, sziveskedjenek azt a t. adakozók névsorával együtt *mielőbb* hozzánk eljuttatni, annál is inkább, mivel az összes hitközségek adományait egyszerre akarnók a Zsidó Ujságban nyugtatni. Azon n. é. hitközségeket pedig, amelyek a Tomché Jesivósz Sáboszt bármely oknál fogva még nem rendezték volna, tisztelettel kérjük, sziveskedjenek ezt *mielőbb* megtenni. *E sulyos idők közepette, egyetlen hitközség hozzájárulását sem nélkülözhetjük.*

Orsz. Tomché Jesivósz Egyesület

*

Templomi adományok: Székesfehérvár Kongr.: 10, Ujkér: Kluger I. ált. 17.70, Piszke Koralek S. ált. 11.50, Pécs: 20, Pórládony: 25, Ksztmiklós: Bauer ált. 6.20, Mikéfe Imaház Bpest: 5, Szeghalom: 2, (adom. ifj. Altmann Ign. 1, id. Altmann, Friedmann J. 0.50—0.50)

Egyesek Bamidbor adománya: Gajduschek M. Piliscsaba 5, Klein Ign. Ujpest 5, Benedek Gy. Értény 5, Grünbaum L. Madaras 10, Halpert J. Bpest 10, Grosz S. M.-egregy, Czeisler P. Disznóshorvát 3, Grosz Mór Ramocsaháza 10, Spiegel H. Foktő 5, Lichtenstädter M. Hegyfalu 5, Kiss Elemér Gáva 7, Pollák Ign. Keményegerszeg 20, Braun L. Disznósd, Láng A. Cséke 5-5.

Jahrzeit alkalmából: Klein Adolfné Kunsztmárton 20, ifj. Klein Ferenc Kunsztmárton 5, özv. Ernst Lajosné Bpest 10, Szántó L. Berzence 5.

Gyüjtés: Pollák Samu Mágocs által 18.82, Steiner Salamon Gyömöre Briszmiló gyüjtése Lang Salamonnál B.-szt.-lászló 26.40. Mermelstein M. rabbi ált. Székesfehérvár 10.

Alapitó tagsági dij: özv. Fellner Józsefné Szil 250 pengő.

Különböző adományok: Koch és Ripp Bácsalmás 5, Nőegylet Ungár R. rabbiné elnöknő utján Nagytétény 10, dr. Ungár S. Bpest 5, Deutsch D. Nagybörzsöny 5, özv. Ernst L.-né Bpest 9, dr. Schwartz E. Bpest 5, ifj. Klein F. Kunsztmárton 5.

Táviratmegváltások: Spitzer Simonné Szil leánya lakodalmán 39.80, Berger Bácsalmás — Ungár Győr esküvőn 15.26, Schiff Jane Győr — Neumann Károly Celldömölk esküvőn 20, Mermelstein és Singer Keszthely lakodalmán 19.80, Friedmann Mihály K. k. félegyháza esküvőn 12.10, Weisz Hermann Demecser esküvőn 23.50, Frischmann Sám. Sajósztpéter lakodalomnál 12, Grünfeld Adolf Tiszanána leánya esküvőjén 5.80, Schlesinger Ilonka és Schlesinger Jakab Szarvas esküvőjén 23, Grünfeld Dombrád — Weisz Jánosháza esküvőjén 18.10, Deutsch Kató Beled esküvőjén 23.80, Löwenstein Emánuel Beled esküvőjén 7.40.

Lakodalmi gyüjtés: Ilyovics Sára B.-ujfalu gyüjtése Fränkel Malvin és Berla Zsigmond esküvőjén 7.56, Cziffer Géza Hegyfalu gyüjtése Cziffer Berta és Pollák Miksa esküvőjén 7.70.

Misnájosz tanulásért Jahrzeitkor: Steiner Lázár fiai Gyömöre 20 P.

מודעה רבה אל כבוד הרבנים הגאונים שליט״א וגם שובי״ם מומחים ויראים העומדים על משמרתם בכל אתר ואתר נ״י

זה איזה חדשים עברו וחלפו מעת שנשתלחה ע״פ חוצות חו״ד מהרבנים הגאונים ראשי המטות לבני ישראל להפרד מדר. שטיין ולעשות כנסי׳ לש״ש שסופה להתקיים ולבחור ראש ומנהיג אחר אשר יהי׳ מוכשר לנהל נטעי כנה זובחי זבח עדת מי מנה ויותן לרחמים לפני שובי״הם אשר יוציאם ואשר יביאם ולא יהיו כצאן אשר אין להם רועה נאמן והרבנים בעצמם יתמכו אותם בימין צדקם, וכמה שבועות אח״ז נחו שקטו משועבדי הקהלות ואף קול דממה דקה לא ישמע, ואח״כ התחילו השו״בים להתנועע כנוע עצי היער ולהתעורר לעשות חיל ולחשוב מחשבות כדת מה לעשורת לצאת ידי חובת דעת הרבנים הגאונים נ״י אשר מורא עלה על ראשם פן תנוף באבן רגלם של השובי״ם ולא יוכלו בסיבתו לבא לתכלית הנרצה, ועי״כ א״בן מאסו ה״בונים מהיות לראש פינה, וקראו אסיפה מכמה מקומות ואנחנו פה היינו מן המתחילים ונתאספו פה כמו ארבעים ש״ובים ומשועבדי קהלות ויצא מהם ההחלטה ברוב בנין ומנין לשלוח צירים מיוחדים להרבנים הגאונים נ״י בעלי החו״ד לשמוע מפיהם ולא מפי כתבם דעתם ועצתם ורצונם בזה הענין, כי ידענו בטוב שאנחנו השובי״ם לא נוכל לבא למטרת כונתינו, רק אם הרבנים יהיו לנו סעד לתמכינו וכולי האי ואולי. וכן עשינו והיינו אצל רבנים מהמיוחדים בראשי הקאנצלייא והבטיחו לנו שיעמדו לימין אביון ויתמכו אותנו בימין צדקם אם נשמע לדבריהם. והסכים עמנו הגאון הצדיק מבאטור שליט״א שיעמדו איש על העדה אצל הדר. שטיין והדר. הנ״ל ינהל החברה כאשר נהג ע״ע והגאון הצדיק מקאלוף הבטיח לנו שיסכים לדברי הגה״צ מבאטור, וכן כתב מכתב ארוך להה״ג מקאלוף בזה הענין וכתב שאולי יכתוב גם לדעברעצין להה״ג דשם שיפעול ג״כ אצל מנהיגי הקאנצלייא שיסכימו וליתר שאת כתבנו להה״ג מדעברעצין מכתב ארוך ומבקשים מידו הגדולה שימלא משאלותינו לטובה ויעשה שלום עלינו ועל ישראל ובדרך הזה כל העם על מקומו יבוא בשלום.

והחלטת האסיפה שלחנו למערכת האדיאַמאני לפרסם כדי להודיע דרך השלום, אבל לא זכינו לראותו בדפוס, אדרבה נדפס שם דברים בדויים שלא עפ״י האמת שנחלט שם.

ואח״ז נדפס קול קורא מוואיטצען לכל השו״בים שיענו כל העם קול אחד שכולם עונים באימה ואומרים ביראה, שמחזיקים בבריתו של הדר. שטיין באין מפריע והנה כל מי שיש לו מוח בקדקדו יבין וישכיל שאנחנו השו״בים אשר הרבנים נ״י עומדים על גבינו בבחי׳ דעת אחרת מקנה אותן לא נוכל לנטות ימין ושמאל מכפי אשר יורו לנו המו״רים מרנן ורבנן ובפרט לעשות נגדם ונגד רצונם ודעתם, ואיך יאמר החלש גבור אני להשיב חכמים אחור ודעתם לסכל ח״ו ע״כ מצאנו עצמינו מחוייבים, אנחנו הח״מ נבררים מהאסיפה דפה לעשורת השתדלות בענינים הללו אשר לא חסנו על הטרחה, ועל ההוצאות ונסענו ודברנו פא״פ עם הגאונים שליט״א ארוכות וקצרות ושמענו וראינו, ע״כ כשופר נרים קולינו כלך לכם מדרך זה לבא בחזקת היד נגד דעת הרבנים גאונים שליט״א אל תרבו תדברו גבוה אל תעלו בדרך זה והוא לא תצלח ומורא עלה על ראשינו שמה שקוינו שיעשה ענבים יהי׳ נעשה באושים, אין אנחנו יכולים לעשות מאומה רק לציית את הה״ג שליט״א ונשמע את קולם בבואם אל הקודש, ואין רצונינו ח״ו לפגוע בכבוד האדון דר. שטיין נ״י כי ידענו להוקיר כשרונותיו אשר פעל ועשה לטובת השוחטים האומללים רק אדרבה לדעתינו זה הוא הדרך הנכון שנוכל לחזקו ולאמצו שיוכל לעמוד על משמרתו ולפעול לטובת השוחטים גם להלאה, שטובת השוב״ים שיהי׳ סרים למשמעתם של הה״ג שליט״א ויכנעו תחת ידם ומענה רך משיב חימה.— ועתה כאשר יצא לדפוס הקול מכתב גלוי להשו״בים בהעלה זשידא־אוישאג מב׳ הרבנים גדולי הדור ה״ג מקאלוף והגאון מדעברעצין שליט״א כל איש אשר לו עינים פקוחות יבין וישכיל בדעו ושכלו שכנים דברינו הנאמרים באמת וצדק ומחמת שכפי הנראה מכותלי מכתבם של הרבנים שליט״א היא תשובה גלוי׳ מאהבה מוסתרת על המכתב ארוך אשר ערכנו אל הגאונים מדעברעצין וקאליף שליט״א ובקשנו מהם שיעשו עמנו אות לטובה, ע״כ מוכרחים אנחנו לגלות להם דעתינו ג״כ בהעלה הנ״ל היכי דמי תשובה באותו מקום! ויראו ישרים וישמחו.— עוד אנו מדברים אל כבוד הרבנים שליט״א באשר ששפתי צדיקים ידעון רצון השוחטים שרצונם להתאסף, אבל כבר אמר החכם מכל אדם, משכינו אחריך נרוצה, מה טוב ומה נעים הי׳ גורלינו אם הרבנים שליט״א היו נותנים כח וחיל ורשות לאיזה שובי״ם במחוזם שהם יקראו לאסיפה את השובי״ם בשם הגאונים שליט״א וממילא היו פנים חדשות בא לכאן בתואר והדר הוא לכל חסידיו, וגם עכ״פ א׳ מהרבנים יקח חבל באסיפה ויטול חלק בראש ועי״כ יבא הדבר על מכונו ונקוה שהרבנים נ״י ישתדלו בדבר זה ואל יקל בעיניהם. וה׳ ירים קרן ישראל וקרן התורה ויבן כמו רמים מקדשו בקרוב ויקבץ נדחינו מד׳ כנפות הארץ וישלח משיחו הולך תמים.

ב׳ לס׳ כי היא חכמתכם ובינתכם בצרת״ה לי קראתי ועניני, פה מישקאָלץ

ה״ק שמואל אהרן דייטש	ה״ק משה מיללער	ה״ק חיים דאווידאוויטש	ה״ק יחיאל נארציזענפעלד	ה״ק שמואל צבי באַשש
שו״ב דקהל ספרדים מישקאָלץ	שו״ב בק״ק עדעלעני	שו״ב דק״ק אָרטה, מישקאָלץ	שו״ב דק״ק ה׳-טשאבא	מישקאָלץ

ZSIDÓ UJSÁG
T.Magy.Kir.Nemzeti Muzeum,
Muzeum krt.14-16 Bpest

Pályázatok

Pályázatok és apróhirdetések díjszabása: Minden szó egyszeri beiktatása 16, vastagon szedett betükből 32 fillér. Állástkeresőknél 10, ill. 20 fillér. *Az összeg előre küldendő be;* lehet 10 filléres levélbélyegekben is. Jeligés levelek továbbitásához 20 filléres bélyeg mellékelendő.

A TISZAPOLGÁRI ORTH. IZR. HITKÖZSÉG nagybeteg metszője helyettesitésére ideiglenes minőségben és bizonytalan időre aikalmazandó metszőt keres, a ki egyben jó előimádkozó is. Három elismert orthodox korifeus igazolványával képesitett egyének küldjék be kellően felszerelt ajánlatukat *Schwarcz Sámuel* hitk. elnökhöz, Tiszapolgárra (Szabolcs megye).

AZ ABAUJSZÁNTÓI ORTH. HITKÖZSÉG a főünnepekre kellemes hangu, erőteljes, *báál müszaf jóré somájim* előimádkozót keres. Próba előadásra csak meghivottak bocsáttatnak. Fizetés megegyezés szerint.

Stern Antal titkár. *Fried Menyhért* elnök.

A MISKOLCI SZEFÁRD IMAEGYESÜLET az ujonnan épitett női és férfi rituális fürdő bérbeadására 2000 pengő óvadék mellett pályázatot hirdet. Feltételek *Klein Sándor* elnöknél, Buza tér 19., megtudhatók. Ajánlatok szeptember 1-ig adhatók be.

Szefárd Imaegyesület.

מודעה רבה לאורייתא!
השמש יצא על הארץ: באור מבהיק
(ספר חדש) חרש והושב: במילי דאגדה
על ה' חומשי תורה: מלוקט משופרי שופרי
גדולי המחברים ע"ד פ"רדס: שמונים עמודים
חלק בראשית יצא לאור 1/8 בויגען, והנני
מוכן לשלוח ע"י בי דואר ס' הנ"ל הכן לכל
בני גילי ואנשי מעשה הנודעים לי למקומותם
בשמותם: מבית הדפוס ה"ר אברהם יצחק פ"מ
דעווא. וטשעק יהי' לוטה בתוך הס' לשלוח
בזה מחירו פענגע (א'), ומשום אל תשכן
באהלך עולה לבלתי תת מחירו המעט מזעיר
הוא, ושלא ימעל במעות הקדש של מעשר
שנדפס מהם, ישלחו הס' בחזרה לבעל המחבר
או ימכרוהו לאחר ולשלח מחירו בטח, וכל
מי ומי. שיקבל שנים מהם א' עבור עצמו
והב' להרב הנ' במקומו וכדומה:

TAUB MÓR metsző, Nógrádkálló

Apró hirdetések

HUSZONNÉGY év óta közvetít házasságokat Nagy Jenő, Rákóci ut 57/b. Telefon. Cégnélküli levelezés.

LŐWINGER SÁMUEL Kaba. Házasságközvetitő. *Biztos eredmény!* Válaszbélyeg

MEISELS házasságokat legdiszkrétebben közvetít. Táliszszövőde, könyvkereskedés, Rombach utca 8. (A Rombach templommal szemben.)

HÖLGYEIM! 30 éves vagyok, jelenleg egyik dunántuli nagyobb városban egy füszernagykereskedőnél már hosszu évek óta, mint üzletvezető működöm. Ezuton óhajtanék ismeretséget kötni, házasság céljából. „Szorgalmas" jelige.

KERESEK negyedik kereskedelmista leányom részére, lehetőleg az Alkotmány utca közelében, kimondott orthodox családnál teljes ellátást. „Orthodox" jeligés ajánlatokat e lap kiadóhivatala továbbit.

ORTHODOX családnál két diák teljes ellátást, esetleg lakást olcsón kaphat. Blau, Dob utca 32. Orthodox iskolával szemben.

BENŐSÜLÉSRE keresek 25 év körüli vallásos bóchert. Kimeritő ajánlatokat „jó üzlet" jeligére kérek.

KERESEK orthodox gyermekszerető falusi mindenesleányt, ki fejni is tud. Stern Jakabné, Ujfehértó.

ELLÁTÁST, orth. kósert, kaphat leány, vagy fiu. Központi fütés. Kemény, Népszinház utca 20.

HITOKTATÁSRA teljes ellátással vállalok 1—2 fiut. Selinger Mór hitoktató, Budapest, Kertész utca 48.

KERESEK megvételre, jó karban levő vilnai saszt. Cim a kiadóban. (Válaszb.)

VÁROSI tanitó férjhez adná szép, fiatal, jólnevelt leányát. Cim: *„Szerencse"* jeligére a kiadóba.

KERESEK 4—5 gyermekhez, szigoruan vallásos fiatalembert, ki elemit, polgárit, *chümis-rasi, gemóre-tajszefeszt* képes tanitani, és az osztályokról sikeresen vizsgáztatni. Bizonyitvány másolatokat, igény megjelölésével kérek. *Donáth Vilmos,* Tét (Győr megye.)

JÓ házból való fiu tanoncnak felvétetik. *Oberländer Lázár* üveg- és porcellánkereskedés, üvegező és képkeretező, Ujpest, Szent István tér 16.

ÖZVEGYASSZONY, gyermek nélkül, vallásos, férjhez menne. Levelek „Házias 60" jeligére a kiadóba.

ÉTKEZDE orth. kóser, Sopronban megnyilt. Máy Simon, Várkerület 90.

SZÉPEN berendezett szoba, fürdőszobahasználattal, 2 iskolásgyermeknek, vagy fiatalembernek, esetleg koszttal kiadó. „Fiatal rabbicsalád" jelige.

WIENER ש"ס (Ajr hagónüz) jó karban, eladó. Érdeklődni: Főrabbi, Ököritó.

MEGVÉTELRE keresek egy kifogástalan jó állapotban levő kóser *széfer tórát* középnagyságban, nem nagyon régi késziтésüt. Ajánlatok az árak megjelölésével a szerkesztőséghez „Tóra vevő" jeligére küldendők.

27 ÉVES orth. vaskereskedő megfelelő hozománnyal nősülne. *„Lehetőleg karcsu"* jeligére, válaszbélyeggel.

TÁRSAT, TÁRSNŐT keresek, biztos megélhetést nyujtó üzlet alapitásához. „Jó üzlet" jeligére.

FELSŐKERESKEDELMI érettségivel, molnár szakkönyvvel, 28 éves, nős orthodox, könyvelést, héber tanitást, vagy bármilyen munkát olcsón vállal. Weisz Jenő, Pápa, Bástya utca 12.

RABBIKÉPESITÉSSEL jó előimádkozó, baromfimetsző, hitoktató, kis családdal állást keres. „Szerény" jelige.

GYAKORLOTT okl. tanitó menne vidékre polgári vagy középiskolai magántanulók előkészitésére. Fizetés megegyezés szerint. Esetleges megkeresések *„Kitünő német és héber"* jeligére kéretnek.

ÁLLÁST VÁLTOZTATNÉK; nagyon szerény igénnyel. Rőfös, divat és füszerszakmában 8 éve dolgozom. Cim válaszbélyeggel a kiadóban.

HETI 40—50 P *biztos kereset.* Keresek oly megbizható, agilis, kerékpározni tudó fiatalembert, aki ostorszijgyáram részére utazna. *Singer Lázár, Szilsárkány.*

ÜRESEDÉSBEN levő, jól jövedelmező falusi orthodox *sajchet*-állást oly 30 éven felüli fiatalemberrel vagy gyermektelen özvegyemberrel kivánom betöltetni, ki unokanővéremet hozománnyal feleségül veszi. Kitanult metsző előnyben. *„Jó parnószó és hozomány"* jelige. (Válaszb.)

JÓL bevezetett cipészüzlet betegség miatt eladó. Grosz, Kisdiófa utca 3.

LAURANA Abbázia mellett szigoruan orth. כשר **Pensio Weiss** Elsőrangu családi ház.
Közvetlenül a tengerparton. Nagy balkonos szobák gyönyörű kilátással. Elismert, kitünő magyar konyha. **Napi pensio 25 lirától.** Kivánatra prospektus.

MAGAS TÁTRA! TÁTRALOMNIC!
Szigoruan orth. כשר pensió, hizó- és fekvő kura. — Magyar vendégeknek 10% engedmény. — Felnőtt leányok kiséret nélkül felvétetnek. — Egész éven át nyitva.
SCHREIBER MÓR, TATR.-LOMNICA, BUGSCH-VILLA

BECKERT HUGÓ
parókakészitő specialista
A legujabb modellek állandóan raktáron.
Budapest, Dob ucca 27.
(Skrek-ház) Lift.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos:
GROSZBERG JENŐ

SPRINGER NYOMDAI MŰINTÉZET,
Budapest, VII., Bethlen u. 33. Tel.. 40-6-79

Budapest, 1932. augusztus 30. 5692. Ov 28. — 40 fillér — VIII. évfolyam 31. sz.

אללנעמיינע יידישע צייטונג — ב"ה

ZSIDÓ UJSÁG

AZ ORTHODOX ZSIDÓSÁG FÜGGETLEN HETILAPJA

Alapitotta: Groszberg Lipót ז"ל

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, VII., KERTÉSZ UCCA 48. Telefon: J. 42-5-90. Csekkszám: 50.791. EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ (Külföldre 25 P.)

Szerkeszti: Groszberg Jenő

Holczer főkántor hirtelen elhunyt

(Tudósitás a 3. oldalon)

A genfi zsidó konferencia után

A Genfben összeült zsidó konferencia három napig tárgyalt. A delegátusok meghallgatták a különféle referátumokat, amelyek a világszerte megnyilatkozó antiszemitizmusnak a zsidóság lelki, szellemi és különösen gazdasági érdekeire való romboló hatását domboritották ki. Elfogadásra került egy határozati javaslat, amely a zsidó világkongresszust állandó intézménnyé akarja kiépiteni demokratikusan választott kiküldöttekkel s ennek előkészitésére két év mulva még egy konferenciát hivnak össze.

A konferencia vezetősége olyan volt, hogy előre lehetett látni, hogy a világzsidóság megjelenésére nem lehet számitani. A mozgalom irányitói Amerikában élnek és igy nincs meg a teljes érzékük ahoz, hogy egyes országokban a zsidóság helyzetére vonatkozólag minő sok szempontot kell tekintetbe venni, ha a fórumon beszélni akarunk róla. Ettől eltekintve a konferencia prominens vezetője, Stephen Wise, aki Budapestről a Holló utcából indult el amerikai életpályájára és most a legszélsőbb amerikai reformzsidóság irányának szószólója, mint hitszónok és emellett a cionista kongresszusok egyik vezérszónoka. Mindkét minősége elidegenitőleg hatott, ugy a konzervativ vallásos, mint a nem-cionista neológ rétegre.

De vessük fel a kérdést: *miért nem tették félre az elvi világnézeti akadályokat, amikor a zsidóság egyetemes ügyének hasznáról van szó?* A felelet nem nehéz. Mert a felelet csak az lehet: ilyen konferenciákkal nem lehet a zsidóság sorsán enyhiteni. Elvi deklarációkat lehet tenni, meghatóan lehet ecsetelni a nagy zsidó golüszt, be lehet mutatni az antiszemitizmus roncsoló hatását a zsidóság testére, élénk szinekben meg lehet festeni a jövő feladatait, *de termékeny tett nem igen fakad az ilyen összejövetelekből.* Ezt nem kárörömmel kell megállapitani, hanem mély szomorusággal, amely a mai viszonyok megértéséből szürődik le. Látjuk a Népszövetség esetében, hogy az önmagukban véve nemes, világboldogitó törekvések légüres térben mozognak, ha nincs a megvalósitásukhoz való anyagi s fizikai hatalom. A hatalom joga mellett a jog hatalma eltörpül. Ha ez, általános törekvésekre áll, hát még mennyire igaz ez, amikor a zsidóság ügyéről van szó, hiszen a zsidóság mögött egy földi hatalom támogatása sem áll. Az *Alliance* egyideig azért tudott a 60—80-as években sikereket elérni Keleteurópában, Törökországban a zsidóság helyzetének javitását illetőleg, mert mintegy függeléke volt a francia külpolitika akkori irányának.

Anyagi, politikai erő-hátvéd hiányában a zsidóság összefogása politikai és gazdasági helyzetének megjavitására az összes országokra kiterjedőleg sohasem valósitható meg. Ezt a vallásos zsidó az i'teni gondviselésre bizza, amely nem szunnyad s nem alszik, amikor Izráel fennmaradásáról van szó. Amit a nem-vallásos zsidóság e téren szervezkedés által el akar érni, az — sajnos — csak szép fantom, nemes utópia. A zsidó diaszpóra széttagoltságából következik, hogy a zsidó egyetemes érdekek csak a vallás és a szellemiek vonalán keresendők. A többi érdek csak részleges, országok szerint különböző. A világkongresszust előkészitő konferenciának talán lesz annyi haszna, hogy minden ország illetékeseit figyelmeztesse kötelességeikre a zsidó közösségük iránt. Külső erőnk nincs, a kiabáló szó nem használ, igy tehát *„besüvó vonáchász tivoséün"* a megtérésben s a higgadtságban van Izráel megsegittetése; *„behaskét üvabitcho szihje gevürászchem"* szivós csendben s a jobb jövő reményében kell a zsidóságunk szőlőjét megmunkálnunk.

*

A genfi konferenciáról az alábbi részletes tudósitásunk számol be:

Augusztus 14-én nyilt meg a genfi Faubourg-palotában az u. n. zsidó „világkonferencia". Kb. 100 delegátus volt jelen különböző országokból és 300 vendég. *Magyarország nem képviseltette magát a konferencián.* A tb. vendégek sorában helyet foglalt a Népszövetség tudakozóosztályának egy képviselője is. A konferencia a cionista *Amerikai Zsidó Kongresszus* bélyegét viselte magán már azáltal is, hogy az utóbbi elnökei: dr. Stephen S. Wise, ill. Deutsch Bernhard (Newyork) elnököltek a világkonferencián. A befutott üdvözlő táviratok közül *Borah* amerikai szenátor, az Egyesült Államok külügyi bizottsága elnökének sürgönye emelendő ki.

Dr. Stephen Wise nyitja meg a konferenciát. Üdvözlő beszédében *„a zsidóság i'teni vezetőiről, Mózestől Herzlig"* beszél. Miután Genf és a Népszövetség iránti bizalmának kifejezést ad, a zsidóság világhelyzetével foglalkozik. Igazi tolerancia uralkodik — ugymond — Amerikában, ahol, az Európában növekvő antiszemitizmus által késztetve, zsidó-keresztény szövetségeket alakitottak a fajgyülölet leküzdésére. Németországban is, reméli, a *Göthe* és *Schiller* géniusza a Hitler-szellemet előbb-utóbb le fogja győzni.